

EGO

JANUARI 1994

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

COORNHERTHUIS

In dit
nummer o.a.:

Medisch geheim ● VN-Missies ● Brinkman records ● Gedicht ● Gokken
● Conferentieprogramma 1994 ● Films ● Motivatie... ● Fatale Romantiek
● Prikkels ● Popmuziek ● Boeken ●

EGO

MAANDBLAD
VAN DE DIENST
HUMANISTISCH
GEESTELIJKE VERZORGING
BIJ DE KRIJGSMACHT

nr. 1, januari 1994, 33e jaargang
Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
storten op postbankrekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op aan-
vraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk -
Wiltjer, Wim Heij (voorz.), Joan
Merens, Peter Samwel, Jos Siersma,
Jan Sulman.

Vaste medewerkers:

Theo Carree, Arend van Dam, Evert
van Dijk, Gerard van Erkelens, Sabine
Funneman, Cor Hoekstra (CORK),
Pieter de Jager, Tom Janssen, Stef
Kessels, Willy Lohmann, Frits Maas,
Len Munnik, René Nauta, Marco van
Nek, Leonore van Opzeeland, Cor
Out, Tom Pauka, Freek Pol, Rien
Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten,
Hans Schonk, Klaas Soesbeek, Frank
Spoelstra, Jan Stoof, Wessel Visser,
Leon Wecke, Hans van Wissen.

Eindredactie:

Joan Merens

Redaktiesekretariaat:

Erika Krijt-Leyendekkers

Prepress/Lithografie/Druk:

Brouwer Offset Utrecht b.v.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71,
3708 GC Zeist, tel. 03404-20906.

Bijdragen in EGO verschijnen op per-
soonlijke titel en vertegenwoordigen
niet noodzakelijkerwijs de visie van de
redactie of de dienst HGV.

Inhoud

Medisch geheim	2
VN-Missies	3
Brinkman Records	8
Sta eens even stil	10
Vragen staat vrij/Heinz-strips	11
In het Vizier: geld / Gedicht	12
Gokken	13
Conferentieprogramma 1994	14
Films	16
Motivatie is geen lucht...	18
Puzzel	20
Popmuziek	21
Fatale Romantiek / Daphne	24
Boeken	25
Raadslieden; wie en waar	27
Willy Lohmann	28

MEDISCH GEHEIM

Wanneer een (beroeps)militair naar zijn "eigen (burger)arts gaat ligt er bij de ba-
taljonsarts geen volledig plaatje over de inzetbaarheid van betrokkene, een ge-
vaarlijke ontwikkeling", verzuchtte een, niet met name genoemde, woordvoerder
van defensie tegenover het dagblad Trouw (19-10-1993).

In toenemende mate zoeken beroepsmilitairen hun heil bij een burgerarts.
Sommigen nemen er een dag vacatieverlof voor op, anderen wachten bij een
aandoening tot het weekeinde om dan hun problemen te kunnen voorleggen aan
een arts in de burgermaatschappij. Weliswaar is de militair geneeskundige zorg
gratis, doch dit weerhoudt velen er niet van liever een consult bij een burgerarts
te betalen dan gebruik te maken van de diensten van de militaire arts. Niet omdat
de laatste zijn vak niet zou verstaan maar "omdat men nooit weet waar de infor-
matie naar toe gaat". Dit geldt nog des te sterker nu de krijgsmacht worstelt met
een overtoolligheidsvraagstuk en het klip en klaar is dat er "bij het tegen het licht
houden van een ieder naar je gezondheidstoestand wordt gekeken".
Opmerkingen van deze aard (en talloze varianten daarop) zijn dagelijks op de
werkvloer te horen.

De verontrusting, die er in deze toch al was, heeft onlangs een extra stimulans ge-
kregen toen bekend werd dat het kabinet het zogenoemde WGBO-wetsontwerp
naar de Tweede Kamer had gezonden. In deze Wet op de Geneeskundige
Behandelingsovereenkomst zijn de rechten van patiënten vastgelegd, waaronder
het toestemmingsrecht. Deze WGBO maakt echter een uitzondering voor de
Militair Geneeskundige Dienst, hetgeen er op neer komt dat het medisch geheim
op militairen *niet* van toepassing is.

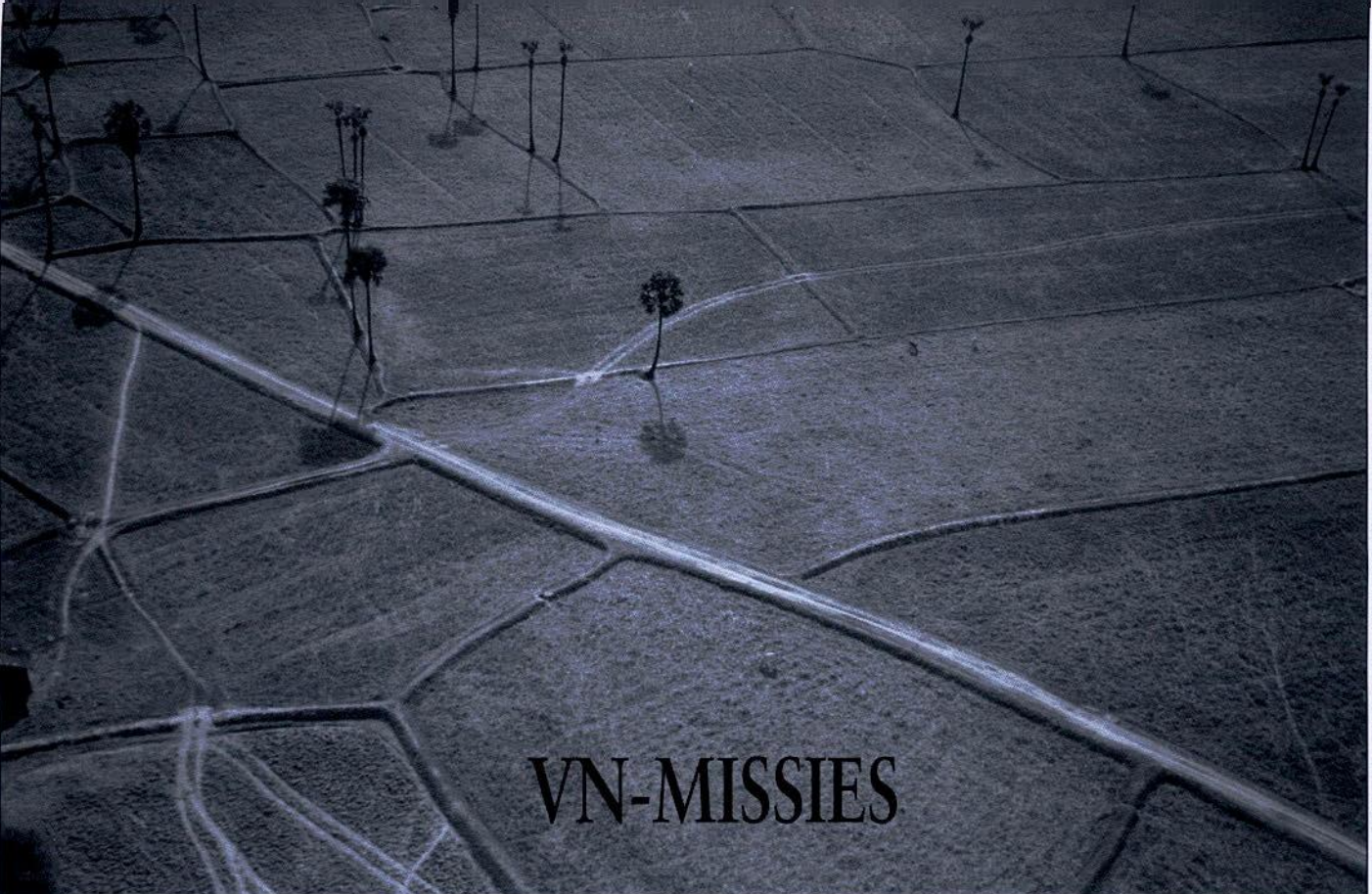
In de "gewone" maatschappij mag een behandelend arts of specialist zonder toe-
stemming van de patiënt geen gegevens over hem verstrekken aan de bedrijfs- of
verzekeringsarts. Doet hij dit wel dan schendt hij "de integriteit van het menselijk
lichaam" en dus zijn beroepsgeheim.
In de militaire dienst is de behandelend arts (de onderdeelarts, te vergelijken met
de huisarts) ook bedrijfsarts en daar zit hem nu juist de kneep.

Defensie nu is de mening toegedaan dat voor de operationele inzetbaarheid het
noodzakelijk is dat men over *alle* gegevens beschikt, dus ook die welke onder het
medisch beroepsgeheim vallen. Om dat legaal te kunnen bewerkstelligen tracht
men nu, via deze WGBO, een wettelijk kader te creëren waarbij de integriteit van
het (militaire) menselijk lichaam definitief ondergeschikt wordt gemaakt aan een
hoger belang, de operationele inzetbaarheid.

Te hopen is dat de Tweede Kamer de indieners van dit wetsontwerp zal weten te
overtuigen van het volstrekt ontoelaatbare van deze wettelijke aanslag op het me-
disch beroepsgeheim terzake militairen.

Redactie

VN-MISSIES

Bosland – Akkerland – Mijnenveld

Het zit tegen op de avond die we hadden gepland voor het interview. Een maand daarvoor spraken we met z'n tienden af een gesprek te hebben over VN-missies. Op het afgesproken tijdstip zijn maar vier man aanwezig. Eén van hen stelt: 'Ik wil best mee praten, maar je mag mijn naam niet vermelden. Niet dat ik me schaam voor mijn verhaal of mijn mening, maar ik heb geen zin om steeds maar aan mijn kop gezeurd te worden over de zaken die ik anders zie dan het merendeel van mijn kollega's. De anderen moet ik excuseren, die komen de volgende keer wel weer maar hebben geen zin in een interview.'

EGO-redakteur raadvrouw Klazien van Brandwijk-Wiltjer: 'Ik was erg verbaasd over die reactie, we hadden de bijeenkomst ervoor uitvoerig zitten praten over de effecten van het hebben van een afwijkende mening. Het groepje komt eens in de vier, vijf weken bij elkaar en praat over de veranderingen in de krijgsmacht. Naast het feit dat ze uitgezonden zijn geweest is de enige overeenkomst dat ze op hun werkplek vaak een afwijkende mening hebben. Ze hebben een verschillende rang, een aantal is dienstplichtig, twee man hebben een KV-kontrakt en de rest is beroeps. Toch heb ik het interview gehouden en de deelnemers beloofd niet hun namen te vermelden omdat ik weet dat hun meningen over deelname aan en de zin van VN-missies niet zoveel afwijkt van die van de zwiigende meerderheid.'

■ Eigen mening

Ik mag wel je rang, je leeftijd en het krijgsmachtdeel noemen, maar niet je naam. Is dat niet wat vreemd?

John, veertiger, adjudant bij de KL: 'Natuurlijk is dat vreemd. Toch kies ik er voor omdat ik de afgelopen weken te vaak naar mijn hoofd heb gekregen dat als het me niet aan staat ik natuurlijk wel even langs de personeelsfunctionaris kan gaan en ontslag kan nemen. 'Geen enkele moeite', riep laatst zo'n opgeschoten jongen van de KMA. Na die opmerking heb ik besloten de zaak wat zakelijker te benaderen en alleen maar in discussie te treden als ik dat wil. Met een interview in EGO geef ik ze het recht weer op mij te gaan schieten en daar voelt deze jongen niets voor.'

'Bij mij ligt dat in het verlengde van John's verhaal' zegt Paul, officier, derti-

ger. 'Steeds vaker word ik monddood gemaakt met opmerkingen als 'Dan stap je er toch uit?' of 'Hou nu maar eens op met je gezeur, de Tweede Kamer bepaalt en als je dat niet aanstaat donder je maar op'. Het stuit me tegen de borst om niet openlijk voor mijn mening uit te komen, maar als ik kijk hoe ze reageren op mensen als Gerard Wondergem (auteur van het boek *Je komt anders terug*) dan kies ik ook even voor de anonimiteit.'

Peter, dienstplichtige bij de KL, 21 jaar: 'Ik kan me hun reactie wel voorstellen. Bij mij op de kazerne zijn ze wel aan mij gewend, ik ben toch maar zo'n dienstplichtige! Wel zie ik dat de leiding erg veel moeite heeft met beroeps die een andere visie hebben op zaken als uitzending of ouderschapsverlof. Ik vind het prima om het zonder namen te doen'.

'Mijn kontrakt zit er zo op, dus het maakt mij niet uit of je mijn naam wel of niet noemt', aldus Jan de 25 jarige marinier met een KV-kontrakt, 'ik kan me wel voorstellen dat John en Paul hun namen niet genoemd willen, maar het is te gek. Je hebt ook als beroepsmilitair recht op eigen mening. Ik vindt het idioot dat er direkt gedreigd wordt met 'dan neem je toch ontslag.' Nederland zit toch niet zo elkaar dat je allemaal precies hetzelfde moet denken. Dat kan nog wat worden als er alleen maar beroeps zijn. Dan kunnen we onze lol op, zeg! Schrijf het stuk maar zonder onze namen, dan wordt het misschien ook eens duidelijk dat het toch allemaal niet zo jofel zit met die vrijheid van meningsuiting in het Nederlandse leger.'

■ VN-ervaring

Op welke wijze zijn jullie bij VN-missies betrokken?

John: 'Ik ben als jonge kerel mee geweest naar Libanon, vrijwilliger. In de tijd dat ik er zat zijn er doden gevallen. Was er van alles aan de hand. Niemand in Nederland bekommerde zich om de jongens die ze naar Libanon hadden gestuurd. Na die tijd heb ik aan nog wat VN-taken mee mogen doen. In Nederland, gewoon bij een onderdeel kon ik mijn draai niet vinden. De VN lokte. Nu zal ik ongetwijfeld nog eens

mee moeten naar Joegoslavië. Minister ter Beek, en in zijn kielzog de Tweede Kamer, hebben ons in de uitverkoop gedaan. En daar zit dan ook mijn eerste pijn. Joegoslavië op zich lijkt me een uitdaging. Misschien kom ik eindelijk weer eens bij het gevoel dat ik in Libanon had. Het gevoel van kameraadschap, haat, angst, onzekerheid. Emoties die ik nadien nooit meer gekend heb. Bivakken, grote oefeningen, alles wat daarna is geweest viel in het niet bij mijn Libanon ervaring. Al die jaren ben ik er naar op zoek geweest. Wie weet misschien vind ik dat wel in Joegoslavië.'

Jan: 'Mijn eerste uitzending was geen VN-missie. Ik was tijdens de Golfoorlog in Irak. En ik ben met het korps naar Cambodja geweest.'

Paul: 'Men heeft mij gevraagd voor Joegoslavië, maar ik heb geweigerd, als dienstplichtige kan je dat gelukkig nog doen.'

Peter: 'Ik ben in Irak geweest en sta nu op voor Joegoslavië, net als ieder ander.'

■ Veranderingen

John, jouw kennismaking met de VN ligt zo'n tien vijftien jaar geleden. Is er veel veranderd?

John: 'Toch wel. Op de eerste plaats de vrijwilligheid. Als beroepsmilitair wist je dat je bij een oost-westkonflikt ingezet kon worden. Daar was iedereen op voorbereid. VN-missies waren in die tijd toch nog wel iets bijzonders en in ieder geval vrijwillig. Er is in Zuidlaren toen nog een hele aktie geweest omdat ze dienstplichtigen verplicht naar Libanon wilden sturen. De politiek maakte zich er behoorlijk druk over. In die tijd was het leger niet in. Als je dat vergelijkt met nu, dan lijkt het alsof er een soort van geiligheid is om over de ruggen van militairen heen, moedig te zijn. Ik zei al, de Minister van Defensie doet ons in de aanbieding. Nederland moet overal aan mee doen. Er is na de val van de muur een vacuüm ontstaan. De echte vijand is weg. Het gekke is nu dat er in de jaren van de Koude Oorlog nooit zo'n onze-

kerheid over onze inzetbaarheid is geweest als nu. Ik had verwacht dat het leger drastisch zou inkrimpen. Dat gebeurt ook, maar daarnaast zie je dat er allerlei taken bij worden opgepakt. Joegoslavië, Angola, Cambodja en noem maar op. Ik sta er niet verbaasd van als ik mezelf over een jaar in één van de voormalige staten van de Sovjet Unie tegen kom. Alles lijkt mogelijk. En onze volksvertegenwoordiging knikt maar ja, terwijl ze mijns inziens niet weten wat ze doen.'

Paul: 'Ik denk dat er in die jaren hier in Nederland zeker veel veranderd is ten opzichte van de krijgsmacht. Toen ik de keuze maakte om beroepsmilitair te worden was het eigenlijk alleen maar iets voor rechtse jongetjes. Vrienden uit die tijd verklaarden me voor gek. In uniform in de trein was ook niet echt in. Nu kun je je rustig in je uniform vertonen. Mensen gebruiken het als excuus om een praatje te beginnen. Verder was deelname aan de VN van ondergeschikt belang. 'Ouwe' mannen mochten aan het eind van hun diensttijd nog een jaartje weg en natuurlijk jonge avonturiers die voor een paar jaar getekend hadden lieten zich uitzenden. Voor de doorsnee militair was het toch een ver-van-mijn-bed-show.'

■ Plicht

Peter, jij hebt geweigerd om naar Joegoslavië te gaan, waarom?

Peter: 'Eigenlijk is het heel simpel. Ik zie het niet zitten om me in een land waar mensen elkaar zo intens haten, waar een etnische oorlog wordt gevoerd, waar mensenlevens niet tellen, waar geen enkel bestand het houdt, mijn leven op het spel te zetten. Als ik televisiebeelden zie over de ellende in kindertehuizen of psychiatrische inrichtingen denk ik wel eens: we moeten iets doen. Ik moet daar naar toe. Maar als ik dan nog geen twee tellen later de leiders uit dat land zie, hoor hoe de VN handjeklap lijkt te spelen, dan is dat gevoel ook zo weer weg. Het is niet zo dat ik nooit deel zou wil-

len uitmaken van een VN-missie. Ik vind ook dat er iets moet gebeuren, maar hoeveel VN-ers je er ook naar toestuurt er spelen daar elementen waar geen vat op te krijgen is, die wij niet begrijpen. En ik ben niet van plan mijn leven daar op het spel te zetten.'

Jan: 'Jij bent natuurlijk dienstplichtig, maar iedere keer als ik dat zie op de TV denk ik, waarom sturen ze er geen mariniers naar toe en gaan ze de zaak niet op een militaire wijze oplossen. Er zijn nou eenmaal mensen die alleen maar het gezag van wapens kennen, laat als VN dan zien dat je ook dat spel kan spelen. Het maakt me woedend en machteloos als ik de beelden van ex-Joegoslavië zie. Ik vraag me dan af of het eerst zo moet worden als in Cambodja. Dat was ook een redelijk welvarend land en je moet zien wat er nu van over is.'

Paul: 'Voor mij is nog veel belangrijker hoe het nu gaat worden nadat de VN zich er heeft teruggetrokken. Heeft het zin gehad. Natuurlijk alle vluchtelingen zijn weer terug in Cambodja. Thailand heeft een probleem minder, maar verder? Zou het nu echt goed gaan, is er echt democratie? Ik weet het niet hoor. Als ik terug kijk naar Irak en dan met name de Koerden. Voor die mensen is er toch niets verbeterd. Nog steeds worden ze uitgekotst door de landen die een deel van Kurdistan geannexeerd hebben. Irak, Iran, Turkije en Syrië. Wij zijn daar geweest. Hebben huisjes voor en met ze gebouwd, en nu?'

Jan: 'Het vervelende is dat we daar geen invloed op hebben. Je bent er, je helpt en je gaat weer. Dan moeten mensen het zelf weer doen. Maar ja, als ze (zoals de Koerden) weer in de steek gelaten worden dan houdt natuurlijk alles op. Je kan mensen niet in de steek laten omdat het ergens anders weer mis is gegaan. Je mag tegen de burgerbevolking in ex-Joegoslavië niet zeggen: zoek het maar uit. Dat gaat dwars tegen mijn gevoel in. Ik denk dat ik zelfs bij zou tekenen als het korps nu naar Kroatië gestuurd zou worden. Maar dan wel om te zorgen dat de humanitaire hulp bij de mensen te-

ontdekken van een mijn...

Vragen om een school.

in ons leger gehanteerd worden over te plaatsen naar andere landen, andere legers. Dus al onze verworvenheden lopen het gevaar aan de kant geschoven te worden.'

■ Politie-agent

Peter: 'Maar wat is de zin dan nog van de VN? Hoelang zitten ze al in Libanon? Wat komt er terecht van Cambodja, zoals Paul zich al afvroeg? Waarom wordt er niets geregeld voor de Koerden? Hoe kan het dat er na al die jaren van overleg in Joegoslavië nog steeds niets bereikt is? Dat kan toch niet zo door gaan?'

Jan: 'Misschien moet je wel vragen hoe het komt dat mensen steeds weer oorlog voeren. Wat is de oorzaak van conflicten. Wanneer komt de VN om de hoek kijken? Ik zie de VN als politie-agent en het is nogal argeloos te geloven dat iedereen naar de politie luistert. In het klein zie je hier in Nederland al dat het moeilijk is om je aan de maximum snelheid te houden. En al heb je je zaakjes nog zo goed geregeld als Staat, criminelen en moordenaars zijn er toch.'

John: 'Die politie-taak zie ik ook voor de VN, alleen als blijkt dat de politie het niet aan kan worden de ME ingezet. Bij de VN blijft dat achterwege. Daar is alles gebaseerd op praten en gaat men er vanuit dat conflicten vreedzaam op te lossen zijn. Het lijkt wel alsof ze bij de VN niet willen geloven dat er nu eenmaal mensen zijn die om macht te krijgen alles doen.'

Paul: 'Het is natuurlijk allemaal heel ingewikkeld. Je zou er toch vanuit mogen gaan dat mensen in vrede willen leven. Dat mensen in vrede kunnen leven. Daar zijn we toch mee opgegroeid. Natuurlijk er waren twee machtsblokken en dat zou wel eens mis kunnen gaan, maar dat de wereld er zo uit zou zien als nu, ik heb me dat nooit voor kunnen stellen. En zelfs nu kan ik het af en toe niet geloven. Er is sprake van een nationalisme, etnische haat. Onvoorstelbaar. Mensen die menen beter te zijn dan de ander en op grond daarvan branden stichten waarbij mensen omkomen. Als je ziet dat de bij de VN aangesloten landen al in eigen huis geen orde op zaken kunnen stellen, dan is het toch onmogelijk dat voor anderen wel te regelen. Natuurlijk moet je er bij de VN met praten uit zien te komen, natuurlijk kun je met een boycot beginnen. Je stuurt niet zo maar grote groepen, veelal jonge mensen, de oorlog in. Maar er is een grens en die grens wordt behoorlijk overschreden.'

Peter: 'Dat is denk ik ook al jaren zo. Welke sancties nam de VN in het verleden tegen Israël? Hoe uitzichtloos is Libanon? Waarom maken we ons daar

recht komt en als dat alleen maar kan door zware beveiliging bij een konvoi, dus mogelijk door te schieten, dan moet je dat doen. De gewone burger daar heeft recht op onze steun.'

John: 'Ik denk dat je gelijk hebt, Jan, maar het vervelende daar is dat het niet duidelijk is vóór wie je moet zijn. Er zijn zoveel partijen en groeperingen en niemand wil hetzelfde.'

Jan: 'Volgens mij maken jullie het te moeilijk. We moeten daar zijn voor die arme, hongerende en doodzieke mensen, ouden van dagen, kinderen. Die kun je niet in de steek laten en of ze nou Kroaat, Servier, Moslim of wat dan ook zijn, die mensen zijn de dupe van de oorlog en het politieke gerommel in de VN en nu al jaren. Het is schandalig en ik vind dat wij als nederlandse beroepsmilitairen daar wel een boodschap aan hebben. Als praten niet helpt, en dat doen ze nu al jaren, dan zoek je een andere weg. De Polen kwamen ons toch ook helpen in de Tweede Wereldoorlog'.

■ Bevelvoering

Jullie gaan wel naar ex-Joegoslavië, Paul en John?

Paul: 'Als ik aangewezen word wel, denk ik. Alleen of het zin heeft? Zolang

je daar zit met beperkte bevoegdheden kan je natuurlijk niets. Ja, je voor je kop laten schieten. Je mag niets terug doen. Dat is natuurlijk een onmogelijke opgave. Niet dat ik nu zo'n vechtersbaas ben, maar het gaat er bij mij niet in dat ik niet terugschiet als ik beschoten word. Het kan toch eenvoudigweg niet zo zijn dat je dat zo maar laat gebeuren. Wat ik bij mijn beslissing om wel of niet te gaan ook wel belangrijk vind is te weten onder wiens bevel ik kom.'

John: 'Dat is voor mij het allerbelangrijkste. Wie heeft het bevel. Dat is trouwens weer zo'n punt waar de politiek aan voorbij gaat. Twee goede onderofficieren worden de dienst uitgestuurd, krijgen gevangenisstraf vanwege het weigeren van een dienstbevel tijdens een VN-missie. En dat kan gewoon maar. Ik weet van eerdere VN-missies dat je soms onder het commando staat van mensen die in Nederland nog niet aan de KMS zouden worden toegelaten. Naast het 'aanvaardbare' gevaar loop je een extra risico. Als je een bevel opvolgt zou het wel eens einde oefening kunnen zijn. Doe je het niet is het einde carrière en wat nog veel erger is, je krijgt gevangenisstraf, je wordt als crimineel beschouwd. Nu ben ik er niet voor dat het leger één grote praatgroep wordt, maar Nederland is te klein in om de normen en waarden die er in de laatste decennia

Tussenlanding

niet druk over. Is het soms omdat het de ver-van-mijn-bed-show is?

Jan: 'Je kunt natuurlijk niet overal zijn waar oorlog is, maar soms lijkt het wel alsof de pers bepaalt wat er gaande is. Als je kijkt naar de eerste groep mariniers in Cambodja, dan zie je dat er amper wat in de krant stond of op TV kwam. Bij de tweede groep waren de verkiezingen en dus was er veel pers. Bij de derde groep ging het om afbouwen en weer las je niets in de kranten. Nu kun je het geweld in Cambodja denk ik niet vergelijken met Joegoslavië, maar het is bepaald niet zo dat alles in Cambodja soepel verloopt. Nog steeds worden daar groepen Vietnamezen vermoord. Mensen die daar al eeuwen wonen. Nog steeds ligt het vol met mijnen, hebben mensen geen fatsoenlijke woonruimte. Ontbreken de basis-voorzieningen. De mensen moeten het nu zelf doen, maar hoe krijgen ze daarvoor de kans als er geen informatie naar buiten komt. Voor hetzelfde geld gebeurt daar al weer hetzelfde als in de jaren zeventig. Soms als ik in een hele pessimistische bui ben vraag ik me wel eens af of het wel zin heeft gehad dat we in Irak waren. Laatst was er op de BBC een documentaire over de Koerden. Eén en al ellende. Het lijkt wel eens of mensen niet van belang zijn, alsof het alleen maar gaat om wat er in de grond zit, of het economisch van belang is.'

Paul: 'Ik ken dat gevoel. Het is een gevoel van machteloosheid en ik vraag me dan ook af of ik niet beter ontslag kan nemen. Er gewoon mee stoppen. Maar volgens mijn vrouw lost dat niets op, omdat mijn verantwoordelijkheid als wereldburger blijft. Niet alleen als militair heb je met oorlogen en ellende in de wereld te maken.'

John: 'Soms lijkt het daar wel op. Wij worden ingezet. Over ons wordt gesproken alsof we materiaal zijn.'

Jan: 'Dat is ook de moeilijkheid. De politiek moet zo bezig zijn. Die kan zich

niet bezighouden met de vraag of een individuele militair wel uitgezonden wil worden. Die moeten de grote lijnen uitzetten. Voor mij is het de vraag of ze de grote lijnen wel kennen. Als militair voer je de beslissingen van de politiek uit. Het wordt alleen wel erg moeilijk als je je als persoon vragen gaat stellen bij die politieke beslissingen. Als je vragen gaat stellen bij de informatie op grond waarvan een beslissing is genomen. Het is naar mijn idee niet alleen maar de uitzending. Het zijn ook de dingen die je tijdens die uitzending meemaakt. John zei aan het begin al dat er doden zijn gevallen in de tijd dat hij in Libanon zat. In Irak heb ik mensen, kinderen dood zien gaan. Massagraven gezien. De meest walgelijke zaken. Mensen door zien slaan. In Cambodja zag ik de effecten van mijnen, waren er beschietingen, noem maar op. Ik heb geen psychische problemen denk ik, maar mijn ervaringen daar, zowel in Irak als in Cambodja maken deel uit van mijn zijn. Ik kan het niet wegstoppen of afsnijden. Die ervaringen zijn diep in me verankerd. Nu in dienst kan ik er over praten, gewoon zitten zeuren en stoer doen, samen met de mensen die eenzelfde ervaring hebben gehad. We weten immers hoe bang we waren. Hoe graag we naar huis wilden. Straks als ik in de burgermaatschappij ben zal dat anders zijn. Ik ben daar best een beetje bang voor.'

John: 'Het zijn juist die dingen die je meemaakt. Als je goed nagaat is het toch eigenlijk niet normaal dat ik sinds Libanon op zoek ben naar iets. Misschien had ik dat ook wel gehad zonder Libanon, maar eigenlijk heb ik mijn draai nooit meer echt kunnen vinden. Ik funktioneer goed, zowel in dienst als thuis, maar er is een onrust....'

Peter: 'De zaken die jullie nu vertellen zijn voor mij bepalend om niet mee te gaan met een VN-missie. Ik heb nu een aardig leventje. Mijn toekomst ziet er rooskleurig uit. Zolang ik de keuzemogelijkheid heb zal ik mijn wereld niet op de kop laten zetten. Als ik jou soms hoor

Jan, lijkt het alsof je tachtig bent, zoveel heb je meegemaakt. En steeds maar weer zeg je dat het niet zoveel voorstelt. Alsof het normaal is dat mensen uit onze generatie massagraven zien, mensen dood zien gaan, beschoten worden. Ik weet dat het de kop in het zand steken is, maar ik laat die ervaringen graag aan mij voorbij gaan.'

Paul: 'Toch word je niet slechter van die ervaringen. Het is alleen verrekke moeilijk als je hier weer terug bent, want dan kom je mensen tegen zoals jij, Peter. Mensen die hun recht om hier te blijven benutten. Daar sta ik dan zo mijlenver van af. Die zijn zo onbereikbaar. Omgekeerd ben ik voor hun onbereikbaar... en zo ontstaat er een maatschappij waarin je de politiek hebt die beslist. Mensen hebt die menen dat ze zich kunnen onttrekken aan de verantwoordelijkheid voor anderen. En de militairen die worden gestuurd en gaan.'

Peter: 'Dat is waar, maar ik denk dat je mensen als mij in deze maatschappij ook nodig hebt. Ik onttrek mij niet aan mijn verantwoordelijkheid. Ik denk dat het belangrijk is dat militairen weten dat er in het moederland mensen zijn die wel aan ze denken, die zorgen dat de politiek niet zo maar iets doet. Natuurlijk ik stel me niet bloot aan de extreme situaties waar jullie wel in verzeild zijn geraakt, maar dat betekent niet dat het voor mij stopt. Het meedoen aan VN-missies mag nooit alleen een zaak worden van de politiek en militairen. Ik als burger wil daar zeker bij betrokken zijn.'

Jan: 'Je hebt weinig keus denk ik, ook als burger. De wereld komt via de TV binnen en zo langzamerhand kent iedereen in Nederland wel iemand die uitgezonden is (geweest). Verder vind ik dat de VN zin heeft. Als je in Cambodja zag hoe blij de mensen waren terug te zijn in hun eigen land. Hoe klein en gammel ook hun onderkomen was. Ze waren vrij, weg uit kampen waar ze getolereerd werden. De energie en levenslust waarmee mensen daar aan de slag gingen. Schooltjes bouwden, die zelfs kwamen opeisen. Met gevaar voor eigen leven het land bewerken. Er moet een instantie in de wereld zijn die de mensen die wel willen werken aan een vreedzame toekomst, aan hun eigen leven, helpt de zaak weer op te pakken. Over de hoofden van de vechtersbazen heen zorgt dat kinderen kansen krijgen.'

Dank jullie wel voor het gesprek.

Klazien van Brandwijk-Wiltjer

Zoekt U een baan?
Ter Beeks Uitzendbureau!

BRINKMAN RECORDS

Nijmeegs platenlabel drijft op liefhebberij eigenaar

Popfanaat Fred Maessen liep in 1985 met wilde ideeën rond. Hij wilde een eigen platenzaakje, hij wilde via een eigen labeltje platen uitbrengen van bands die hij goed vond, hij wilde concerten organiseren en had zelfs fantasieën over een eigen popblaadje. De winkel kwam er, De Waaghals in Nijmegen, maar daar ging zoveel tijd inzitten dat de rest even aan de kant werd gezet.

Er volgde nog wel een poging om met het label Shadowline wat platen uit te brengen, maar dat ging al snel over in andere handen. Zelf moest hij in de winkel staan en zich met de boekhouding bezighouden, iets waar hij een hartgrondige hekel aan heeft.

"De winkel liep goed en werd steeds groter. Er kwam zelfs een filiaal in Arnhem bij," blikt Maessen terug. "Ik vond dat het winkeltje spelen toen wel genoeg was geweest." Op dat moment nam hij iemand in de hand voor de administratieve rompslomp en liet hij de ver- en inkoopactiviteiten voornamelijk aan zijn personeel over.

■ Gok

Zo kon eindelijk één van zijn ideeën verwezenlijkt worden: een eigen platenlabel. Omdat het opnieuw een gok was, werd niet toevallig voor het Engelse equivalent van Waaghals als naam gekozen. Brinkman Records zag eind '91 het licht met de release van de eerste Maximum Bob-cd *Be My Judge*. Hardcore gecombineerd met virtuositeit op de instrumenten en complexe songstructuren.

"De Jongens van Maximum Bob kende ik via de winkel. In die tijd liepen bands als Victims Family en NoMeansNo goed en zij deden in Nijmegen eigenlijk hetzelfde, maar het kwam niet echt van de grond. Het zijn aardige mensen, ze maken leuke muziek en het was dicht bij huis. Dus was het heel makkelijk om dan zelf maar iets van ze uit te brengen," vertelt de eigenaar van het inmiddels succesvolle label.

De start ging echter langzaam, want de verkoop van het Maximum Bob-schijfje bleef ondanks positieve kritieken beneden verwachting. "Ik weet waar de fout lag," vertelt Maessen. "In mijn naïviteit dacht ik: 'ik breng een goede plaat uit, dus hij zal wel verkopen'. In Nederland had de band flink wat optredens gedaan, er was in Duitsland gespeeld en in een Spaans blad stond al een artikel over Maximum Bob op basis van een demo-cassette."

■ Tegenvaller

De Nederlandse verkoop bleek hij redelijk te hebben ingeschat. De slechte distributie in het buitenland zorgde echter voor tegenvallende verkoopresultaten over de grens. "Je moet echt een catalogus hebben, aan promotie doen en meerdere releases kunnen aanbieden om bij een buitenlandse distributiefirma in aanmerking te komen," weet Maessen nu.

De grote klapper kwam met de tweede cd die Brinkman Records op de markt bracht. Iedere popliefhebber kent inmiddels de naam van Bettie Serveert, het Arnheems/Amsterdamse gitaarkwartet dat met *Palomine* nationaal en internationaal hoge ogen gooide. De groep werd al voor de release door de pop-pers en de VPRO-radio in de armen gesloten en kort na het uitbrengen van de cd speelden ze in binnen- en buitenland voor uitverkochte zalen, met als hoogtepunt hun verschijnen op het Pinkpop-festival van dit jaar.

"Voor het uitkomen van die cd was ik ontzettend zenuwachtig," verklaart Maessen. "Ik dacht: 'als dit niets is, dan zit er niemand op mij te wachten'." Gelukkig bleek Bettie Serveert een schot in de roos en kwam het label in een kleine stroomversnelling.

■ Makkie

Fred Maessen besloot zijn horizon te

1. Maximum Bob
2. Bettie Serveert
3. Fire In The Kitchen
4. Thinking Fellers Union Local 282
5. Nemo

kregen ze een uitnodiging om op het New Music Seminar in New York te spelen. Soms twijfel je, maar in dit geval kwam er snel bevestiging dat ik de juiste beslissing had genomen."

Tussen al het nieuwe materiaal kwam er ook nog een heruitgave op Brinkman Records uit. Het bejubelde *Conny Waves With A Shell* van De Artsen, de Arnhemse voorloper van Bettie Serveert, was destijds alleen op vinyl uitgebracht en is nu ook op cd verkrijgbaar. Het verhaaltje krijgt binnenkort een vervolg, wanneer de solo-cd van voormalig Artsen zanger/gitarist Joost Visser op het Nijmeegse label verschijnt.

■ Raar

Verder heeft Brinkman cd's van Archipelago Brewing Company (een eenmalig project met onder andere de Thinking Fellers), Flophouse (pop in de stijl van The Posies) en Barbara Manning (singer/songwriter) in petto. Die verschijnen allemaal in de eerste helft van 1994 samen met twee compilatie-cd's, waarvan er één vol komt te staan met 'intieme, rare, experimentele dingetjes'.

In de tweede helft van het jaar komt er een nieuwe Bettie Serveert en tegen die tijd hoopt Maessen ook zijn eigen distributie rond te hebben. Nu loopt dat in Nederland nog via platenmaatschappij Play It Again Sam. "Maar die kunnen alleen wat met de grote namen als Bettie. Met kleinschaliger bands kunnen en willen ze niks," vindt de Brinkman-man.

In het eigen distributienetwerk wil hij ook een aantal kleine Amerikaanse labels opnemen, om die hier aan de bak te krijgen. "Met die groei in het hoofd ga je overigens wel heel bedrijfsmatig denken en daar wil ik voor oppassen. Ik moet het wel zelf een beetje in de hand kunnen houden," zegt Maessen die, op de boekhouding na, alle Brinkman-zaken zelf regelt. Hij wil tenslotte ook nog tijd overhouden om zelf op z'n gemak naar muziek te kunnen luisteren. "Ik vind het hartstikke leuk om in Amerika singletjes en cassettes te bestellen en als het goed is gelijk te schrijven of ze niet meer hebben. Zo kom je telkens nieuwe dingen op het spoor," besluit de platenfanaat die uit pure liefhebberij in het wereldje is terechtgekomen.

Marco van Nek

en ging op zoek naar Amerikaanse bands die hij de moeite waard vond. Aan de release van Fire In The Kitchen's *Thrillville*, ging echter nog één Nederlandse band vooraf. Ook dat was een makkie, want The Shanks kwamen uit Nijmegen en hun zanger Roeland van Niele werkte in het Waaghals-filiaal in de Waalstad. Bovendien fungeerde Maessen als een soort manager voor de voorloper van die groep.

"Het maakt me eigenlijk niets uit waar een band vandaan komt, als de muziek maar goed is. Het is niet zo dat ik zoveel mogelijk Nederlandse bands wil hebben, omdat het toevallig een Nederlandse label is," zegt Maessen.

De ontmoeting met Fire In The Kitchen kwam tot stand via een andere band: Yo La Tengo, dat zijn vrienden van de Brinkmanoprichter en tijdens een bezoek aan de groepsleden in New York liep hij Fire In The Kitchen tegen het lijf. "Contacten met Amerikaanse bands zijn ook niet zo moeilijk. Ik zit al lang in de muziek en via de winkel, concerten, werk bij Doornroosje (concertzaal in Nijmegen; MvN) en bezoeken aan ande-

verbreden
wat mensen uit het wereldje gesproken," vertelt de ervaren rot in de popscene.

Andere bands van over het grote water volgden snel. Eerst bracht Brinkman *Mother Of All Saints* van Thinking Fellers Union Local 282 uit en kort daarop volgde *Superpowerless* van Dump, min of meer een soloproject van de bassist van Yo La Tengo (recensie in novembernummer van EGO; MvN).

■ Eigenzinnig

De volgende band die wel eens flink zou kunnen gaan scoren in het clubcircuit en de alternatieve popscene is Nemo. Het titelloze debuut van dat Belgische drietal verscheen onlangs tegelijkertijd met de tweede Maximum Bob-cd *Get Across*. Nemo speelt melodieuze gitaarpop met Pixies-invloeden. Hun plaat klinkt eigenzinnig en is overtuigend. Maessen: "Van Nemo had ik al een paar keer cassettes gehad, maar de meeste van die bandjes waren niks. Wel leuk, maar niet goed genoeg om er iets mee te doen. De laatste keer klonk het echter een stuk beter. Ik heb ze toen ontmoet en ben ze live gaan beluisteren. In dezelfde week dat ik besloot om het te doen,

re platen-
zaken heb
ik met heel

STA EENS EVEN STIL

SWITCH, de recentelijk voor het eerst verschenen wervingskrant van de KL opent met de vraag 'waarom nu beroeps worden?'

In de tweede alinea van het onder die vraag staande artikel wordt verhaald dat het een vak is vol actie en avontuur, een vak van hard werken en afzien, een vak waarin je jezelf meermalen ongenadig tegenkomt.

Een baan voor Rambo's dus? Nee, dat denk ik niet, want het artikel eindigt met: 'Mensen die nu kiezen voor een baan als beroeps kunnen meewerken aan de basis voor het nieuwe leger, kunnen zich inzetten voor vrede en veiligheid, voor het herstel van democratieën, voor de elementaire rechten van de mens. Het vak van beroepsmilitair kan gevaar en risico inhouden maar ook een vak dat eer en voldoening schenkt'.

Een baan voor mensen derhalve die pit en durf weten te paren aan gevoel en oog voor mensen, voor menselijke waardigheid, voor rechtvaardigheid en vrede. Dat vereist een organisatie waarbinnen een klimaat heerst waar deze aspecten tot hun recht kunnen komen. Een werk-

en leefklimaat zonder vooroordelen en/of discriminatie jegens vrouwen, allochtonen, homo's. Strikt gesproken geven deze verschijnselen, in hun verschijningsvorm in de krijgsmacht, vaak geen (juridische) schending van mensenrechten te zien maar er bestaan natuurlijk sterke raakvlakken met de algemene mensenrechtendiscussie. Immers als de krijgsmacht steeds vaker in het buitenland de mensenrechten moet gaan verdedigen, moet het in de eigen organisatie natuurlijk goed zitten met die rechten.

De organisatie heeft daarbij een grote verantwoordelijkheid o.a. door met name in opleidingssituaties aan te geven wat mag en wat niet mag. Die verantwoordelijkheid krijgt ondermeer gestalte in de onlangs gestarte cursus 'samen leven - samen werken', waarbij het de bedoeling is dat kaderleden vertrouwd worden gemaakt met vrouwen, migranten, homoseksuelen als anders levende, anders gelovende, anders denkende en anders voelende mensen.

Maar ook dienstplichtigen hebben een

eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot het verbeteren van het leefklimaat: simpelweg op grond van hun menszijn. En wie weet bestaat jouw bijdrage wel uit een keuze voor een baan met pit en durf gepaard aan juist ja. Wat mij betreft onder het motto: 'mijn bijdrage is kwaliteit en humaniteit ten behoeve van een humanitaire krijgsmacht'.

Raadsman Adri van Deurzen

Deze bijdrage verscheen eerder in de Bizon (43 Mechbrig)

? VRAGEN STAAT VRIJ

Uitgezonden worden...
voor je ogen de vreselijkste dingen zien
gebeuren,
niets kunnen doen.
Veel van wat je dacht was toch vanzelf-
sprekend:
waar mensen zich toch aan houden.
Het is een illusie,
het lijkt een wereld met wetten uit de
jungle.
Wat moet je met alles wat je geleerd
hebt:
waarvan je dacht dat mensen dat niet

meer met elkaar konden doen.

Beschaving: flinterdun!

Uitgezonden worden,
de steun van de omgeving missen,
in deze wereld schijnt alles geoorloofd te
zijn...

Welk is je eigen spoor?

Hoe hou je jezelf in dat spoor?

Beschaving: flinterdun?

Steven

Nieuwe Heinz-strips

In de wereld van de Nederlandstalige strip zijn de schrijvers/tekenaars Eddy de Jong en René Windig al jaren een begrip (voor hun gehele oeuvre ontvingen zij in 1991 de Stripschapprijs). Hele generaties kinderen zijn met hun werk opgegroeid terwijl anderen pas op latere leeftijd de avonturen van de, inmiddels volwassen geworden, kat Heinz hebben weten te waarderen.

De nu zo overbekende stripheld Heinz speelde aanvankelijk een bijrolletje in een eerdere strip van De Jong en Windig, "Rockin' Belly". Deze Belly was een gedemotiveerde punk en eigen-

lijk de zanger van de Rockin' Belly Bende. Voortdurend raakte Belly slaags met zijn visboer als hij een maaltje vis voor zijn kat ging halen. En die kat was ... Heinz.

In januari 1987 beginnen De Jong en Windig met Heinz als zelfstandige strip op de kinderpagina van Het Parool. Na vijf jaar, Heinz verschijnt inmiddels dagelijks in meer dan dertig dagbladen, besluit het duo maar eens even met de succesvolle strip te stoppen. Voor de liefhebbers van hun werk duurt deze stop gelukkig maar een jaar. Vanaf 1 januari 1993 vervolgt Heinz weer dagelijks in

menig huisgezin zijn onnavolgbare levenspad. In de krant en in de albums. Want de dagstroken van een half jaar worden steeds gebundeld. Zo verschenen onlangs de tweede helft van 1991 en de eerste helft van 1993 in boekvorm als de delen 10 en 11 van deze Heinz-strip.

De Jong en Windig : Groente en Fruit (Heinz 10) en Puppy Love (Heinz 11). Oog en Blik, Amsterdam. 1993. Resp. 96 en 56 blz. en f 19,95 en f 14,95. (WH).

GELD

De Daily Mirror had de Poolse spelers 27000 gulden per man in het vooruitzicht gesteld bij een overwinning op Oranje. Nu is bekend dat profvoetballers niet tot het onderbetaald soort werknemers in onze kapitalistische maatschappij behoren, maar 27000 gulden extra, ook als je er nog belasting van zou moeten betalen, is toch mooi meegenomen. De voor de Daily Mirror belangrijke vraag was uiteraard of dat douceurtje de spelers ook tot een extra inzet zou bewegen.

Hoewel ik van konijnen meer verstand heb dan van voetballen en ook van dat eerste weet ik weinig gezien de overbe-

volking in mijn tuin, meen ik begrepen te hebben dat in bepaalde gevallen een elftal het wel een laat zitten, minder gemotiveerd is dan anders, er minder zin heeft en zo een nederlaag incasseert die volgens mensen die het wel kunnen weten geheel overbodig was. Naar zeggen van de Polen waren zij niet door de in het vooruitzicht gestelde beloningen beïnvloed, al hebben zij zich behoorlijk verweerd. Maar stel dat bewezen kan worden dat die beloningen wel werken - hetgeen toch ook niet onwaarschijnlijk is - dan zouden we dat systeem ook op andere gebieden kunnen toepassen: grote beloningen in het vooruitzicht stellen niet alleen bij wedstrijden, maar ook bijvoorbeeld in de politieke arena. Als de nieuwe selectie van P.v.d.A-Kamerleden erin slaagt de verkiezingen te winnen, althans niet te verliezen, dan krijgen zij boven hun Kamertractement een extra beloning uit de partijkas van een ton per Kamerlid. Als de Nederlandse lobby voor het binnenhalen van internationale banen eindelijk weer eens succes heeft dan mogen ze met z'n allen een bedrag gelijk aan het jaarsalaris van de nieuwe functionaris in eigen zak steken. En zou de vereniging van kernenergiecentralefabrikanten niet aan de heer Andriessen een wat duur uitgevoerde doos sigaren aanbieden als straks het Nederlandse volk volmondig ja zegt op de vraag of we niet snakken naar schone kernenergie? Maar zo zult u zeggen dan is het he-

lemaal een rotzooitje en worden smeergelden tot financiële prikkels verheven. Officieel behoort je als beschaafd mens toch een beetje vies van geld te zijn, daarom krijgt een arbeider in dit land zijn loon maar toucheert de directeur zijn aandeel in de winst en geniet Hare Majesteit een van Rijkswegen verstrekte vergoeding. Hoe hoger hoe minder men het meerdere geld dat men krijgt voor het oog van het publiek wenst aan te raken of zelfs maar met name wil noemen. Maar ook in het maatschappelijk spel gaat het geld veelal voor de bal uit. Ik ken ballen die zeggen dat het hun geen bal kan schelen hoeveel ballen ze verdienen, maar je hoeft van onze maatschappij geen bal verstand te hebben om te weten dat geld altijd een rol speelt en dat geldt niet alleen voor voetballers tijdens de WK.

Leon Wecke

Bij De harmonie verscheen vorig jaar **Eenzang twee**, de achtste dichtbundel sinds

1978 van Elly de Waard, een van Nederlands meest intrigerende dichters. De 59 stuks voor stuk prachtige gedichten - waarvan sommige Sappho en Emily Dickinson naar de kroon steken - worden vooraf gegaan door een motto:

*'het falen is als conditie
oneindig veel interessanter
dan het slagen'*

Dat mag dan wellicht gelden voor de inhoudelijke inspiratie van deze bundel, die weer grotendeels bestaat uit indringende liefdespoëzie, maar toch niet voor de verbeeldingsvolle vorm. De in haar vorige bundel *Eenzang* aan de dag getreden grotere openheid, vindt hier een geslaagde voortzetting. De Waard's fabuleuze spel met taal en structuur boeit telkens weer enorm. Bovendien komen in het bijzonder de slotregels van het laatste gedicht (dat hiernaast is afgedrukt) op mij over als de 'doorbraak' naar een nieuwe en veelbelovende, nog rijkere inhoud van haar poëzie. Met des te meer spanning kijk ik daardoor al weer uit naar een volgende bundel.

Elly de Waard: *Eenzang twee*. De harmonie, Amsterdam 1993. 84 blz. f. 32,50 (FS)

*in de melkblauwe ochtend
liggen de bergen*

*als porseleinen schaduwen
in graden van*

*doorschijnendheid aflopend
naar de verten*

*achter oneindige vlakten
en stille, briesende*

*wolken sneeuwen langzaam
neer op hun kop -*

*een muur van cypressen
verrijst aan de wateren*

*waar pelikanen
met gekromde hals*

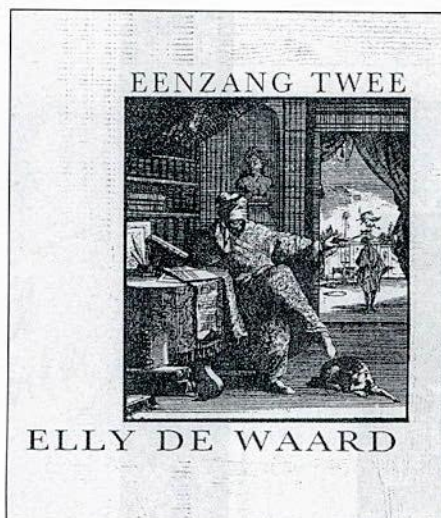
*op één poot staan of op twee
waden, in de onafzienbare*

*ondiepten starend
van de verstrooide*

*meren achter zee;
en ik genas want ik*

*ervoer de wereld zoveel
groter dan die ene*

*plek, die tuin, hoe mooi
ook, die jij was*

GOKKEN

De krasloterij is inmiddels door de Eerste Kamer gefiatteerd of geblokkeerd. Maar hoe de uitslag ook luidde, het werd weer eens zeer duidelijk welk een onzinnige moraalridderij soms in Den Haag wordt bedreven. In dit geval ten koste van de sport en een aantal sociaal/culturele instellingen. Zeven jaar geleden als werd de krasloterij 'beloofd'. Aanvankelijk was het grote bezwaar dat de Staatsloterij inkomsten zou derven en toen dat bezwaar eindelijk was ondervangen kwam het CDA plotseling tot de ontdekking dat 'gokverslaving' een nationaal probleem was.

Mevrouw Luimstra-Albeda, senator namens het CDA, zag het al voor zich: sigarenzaken vol verwoed krassende jongeren die zich de haren uit het hoofd rukten omdat ze wéér de hoofdprijs niet hadden gewonnen, die vervolgens op inbrekerspad gingen om de volgende inzet van een knaak te bemachtigen en die tenslotte eindigden in een kliniek voor krasverslaafden.

Nu kun je allerlei bezwaren hebben tegen gokken en zeker tegen grof gokken, maar het is natuurlijk duidelijk dat de sigarenzaak nu niet bepaald de ambiance verschaft om een erbarmelijk slachtoffer van goklust te worden, zeker niet als het gaat om inzetjes van een gulden of rijksdaalder. Gokverslaafden vind je in casino's, achter flipperkasten en misschien bij de paardenraces. Heel Zuid-Amerika en Zuid-Europa zouden gokverslaafd zijn, als we Luimstra met haar bezwaren tegen een instant-loterij zouden moeten geloven.

Maar het mens heeft vermoedelijk nog nooit een sigarenzaak bezocht en dat had 'politiek' de nodige gevolgen. Want de hele machinerie van onderzoeksbureaus, rapporten, aanbevelingen, inspraak en bezwaarschriften moest weer een op gang worden gebracht. Ettelijke tienduizenden gulden vergooid, omdat mevrouw niet rookt en haar tijdschriften in de echte boekhandel koopt.

■ Cijfers

O nee, mevrouw had ook nog iets 'uit het veld' gehoord. Uit het veld van de hulpverlening. Namelijk dat Nederland 140.000 gokverslaafden telt en dat er geen nieuwe bij mochten komen. Bij de Consultatiebureaus voor Alcohol en Drugs (CAD's), zo voegde Luimstra eraan toe, was het aantal cliënten dat hulp zoekt wegens gokverslaving in vijf jaar toegenomen van 400 tot 4.000. Alarmerend dus.

In opdracht van WVC controleerde de Katholieke Universiteit van Brabant die cijfers. Op de eerste plaats kwam vast te staan dat het niet ging om een toename van 400 tot 4.000, maar van 1.586 tot 5.883, een toename die zich vooral voordeed na 1991, niet toevallig het jaar dat de CAD's werd toegestaan om gokverslaafden ook daadwerkelijk te helpen. Daarvoor mochten de CAD's louter registreren.

Hier komen we bij een 'dilemma' van de verzorgingsstaat. Ofwel de vraag of de

hulpverlening niet zelf ook de vraag naar hulp aanwakkert, sterker nog het probleem aanwakkert. Je krijgt als instituut subsidie om gokkers van hun verslaving af te brengen en je krijgt meer subsidie naarmate je meer gokkers tot je cliëntèle mag rekenen. Ga dus vooral bij de jaarlijkse aanvraag flink met cijfers overdrijven. De CAD's hebben het over 140.000 gokverslaafden, andere (niet belanghebbende) instanties over de helft. Dat is op z'n minst verdacht. Misschien is het probleem werkelijk nogal groot, maar dan zijn er in ieder geval geen betrouwbare gegevens over de 'groei' ervan. Tenslotte werd het probleem vijf jaar geleden nog nauwelijks onderkend. Het is uitstekend dat mensen met een verslaving worden geholpen, alleen al omdat een deel de criminele weg inslaat, maar hoe groot is de kans dat straks nog méér mensen moeten worden behandeld, omdat ze naast de aanschaf van een pakje sigaretten ook even een lotcijfer blootleggen en een rijksdaalder extra aan de winkelier overhandigen?

Luimstra had beter kunnen aanbevelen die rookverslaafden bij de CAD's te laten afkicken. Dan lijkt je als rijksoverheid meer met de volksgezondheid bezig.

■ Gokken en sport

Wat heeft dit alles nu met sport te maken? De sport heeft de afgelopen jaren een aantal extra taken gekregen. Het vandalisme moet bestreden worden, de discriminatie uitgebannen,

het vrijwilligerswerk krijgt steeds meer behoefte aan professionele ondersteuning, de topsport is min of meer noodlijdend en ga zo maar door. Van oudsher is de sport aangewezen op gemeentesubsidies, een beetje rijksgeld en vooral de toto/lotto. De inkomsten uit die laatste bron zijn danig teruggelopen. Bovendien en dat is weinig, profiteert een hele reeks charitatieve instellingen mee van het inzetten op sportwedstrijden. Ook die instellingen kunnen aanzienlijk minder besteden. Maar Luimstra vond dat de Nederlandse markt gevaarlijk overvoerd werd met kansspelen. Al weer een bewijs dat ze geen benul heeft en nog nooit in een sigarenwinkel is geweest. Daar kun je tegenwoordig op beeldscherm in de Duitse lotto meespeelen. Om nog niet te spreken van de illegale kansspelen die zich door de Nederlandse moraalridderij hebben ontwikkeld. De afstand tussen politiek en samenleving is in de PvdA het gesprek van de dag, en mevrouw Luimstra-Albeda is er in het CDA de levende illustratie van.

Hans van Wissen

Conferentie: 'Krijgsmacht en medische ethiek'

*op 21-22 februari 1994.
Begeleider: Bart Hetebrij.*

Ethiek in het algemeen richt zich op vragen van goed en kwaad: welke handeling is goed, welke niet. Wat mag, wat niet. De bedoeling is om achter morele waarden en principes te komen, die vervolgens kunnen dienen als leidraad voor de praktijk. De medische ethiek stelt deze vragen met betrekking tot zaken als geboorte, gezondheid, ziekte-behandeling en dood.

Tijdens de conferentie zal de eerste dag in het teken staan van ethiek in het algemeen en medische ethiek in het bijzonder. De tweede dag zullen deze vragen op de praktijk worden toegespitst: Bijvoorbeeld:

- Voor welke medisch ethische vragen kun je komen te staan op een eerste hulp post in Joegeslavië.
- Wat is de relatie Ned. Krijgsmacht tot de daar wonende bevolking.
- Wie is wel of niet inzetbaar.

Er wordt gezocht naar inleiders die het thema kunnen benaderen in relatie tot UITZENDING.

Een conferentie voor iedereen die vanuit de medische hoek (hospikken, fysiotherapeuten, verpleegkundigen, artsen, e.d.) geïnteresseerd is in ethiek in relatie tot de nieuwe ontwikkelingen in de krijgsmacht.

Themaconferenties

A: 'Krijgsmacht en medische ethiek'.

*Begeleider: Bart Hetebrij.
Datum: 21-22 februari 1994.*

Een conferentie voor iedereen die vanuit de medische hoek (hospikken, artsen, fysiothera-

peuten, verpleegkundigen) geïnteresseerd is in ethiek in relatie tot de nieuwe ontwikkelingen in de Krijgsmacht.

B: 'De dood'.

*Begeleider: Jan Sulman.
Datum: 14-15 maart 1994.*

Tijdens de conferentie komen onder meer ervaringen m.b.t. "dood" aan de orde en met name de eigen houding hier tegenover. Vanzelfsprekend krijgt ook militair zijn in crisissituaties de aandacht.

C: 'Loyaliteit'.

*Begeleiders: Irma Jacobs en Jan den Boer.
Bestemd voor: beroepsmilitairen langer dan 5 jaar werkzaam bij defensie.
Datum: ma.avond 25 april en dinsdag 26 april 1994.*

Vroeger was men 24 uur per dag in dienst. Werken als beroepsmilitair betekende een 'job for life'. Hoe is dat nu, na alle reorganisaties, de veran-

dering van een dienstplichtig leger naar een beroepsleger en een actief uitzendingsbeleid? Hoe is het met die loyaliteit t.a.v. de dienst en t.a.v. privé-zaken.

D: 'Spiritualiteit'.

*Begeleiders: Joost van Langen en Peter Samuel.
Datum: 30 mei-1 juni 1994.*

In de conferentie zal de aandacht gericht worden op niet-kerkgebonden spiritualiteit. Een aantal visies worden op een rij gezet: Jung, Krishnamurti en Wilber. Een actieve inbreng van de deelnemers wordt op prijs gesteld.

E: Conferentie voor allochtone militairen.

*Begeleider: Carine van Hinte.
Datum: 8-10 juni 1994.
Wordt nader ingevuld.*

F: 'Vaderschap'.

*Begeleiders: Irma Jacobs en Jan den Boer.
Datum: ma. avond 13 juni en*

HERTHUIS

dinsdag 14 juni 1994.

Bestemd voor:

- beroepsmilitairen die vader zijn;
- vaders die beroepsmilitair zijn.

Vaderschap gecombineerd met een carrière als beroepsmilitair blijkt nog steeds een moeizame combinatie te zijn. Verantwoordelijk zijn voor het wel en wee van je kinderen verhoudt zich soms slecht tot oefeningen, overplaatsingen of uitzending.

G: 'Humanisme'.

Begeleider: Vincent Peeters.
Datum: 12-13 september 1994.

Er zijn vele manieren om tegen de wereld en het leven aan te kijken. Het humanisme is er één van. Wat zijn eigenlijk de specifieke kenmerken van een humanistische levensbeschouwing. Waarin onderscheidt het zich van anderen. Wellicht komt u er achter dat u meer

humanist bent dan u dacht.

H: 'Binnenslapers'.

Begeleiders: Jan den Boer en Irma Jacobs.
Datum: do. avond 6 oktober en vrijdag 7 oktober 1994.

Zelden kiest een beroepsmilitair er van harte voor om op een kazerne te wonen en te werken. Mogelijke consequenties zijn: het gevoel geen keus te hebben, verveling, vervreemding van de thuissituatie. In deze conferentie willen we stilstaan bij zowel goede als slechte ervaringen.

I: 'Humaniteit'.

Begeleider: Adri van Deurzen.
Datum: woe. avond 5 oktober t/m vr. 7 oktober 1994 na de lunch.

Nu de krijgsmacht steeds vaker ingezet wordt voor humanitaire acties in het buitenland rijst ook de vraag hoe het zit met het humanitaire karakter van de krijgsmacht en met de

humaniteit van de Nederlandse militair.

J: 'Een (twee, drie) jaar na Dato'.

Begeleider: Joan Merens.
Datum: 7-8 november 1994.

Voor een aantal militairen is de eerste (tweede) uitzending inmiddels achter de rug. Een gepasseerd station of een heel belangrijke ervaring die nog steeds invloed op je dagelijks leven heeft. Privé of op het werk.

K: 'Libanongangers'.

Begeleider: Irma Jacobs.
Datum: 14-15 november 1994.

Bij de huidige uitzendingen wordt veel aandacht besteed aan de zorg voor de militair, vóór, tijdens en na de uitzending. Ten tijde van de uitzending naar Libanon verliep dat anders. Tijdens de conferentie willen we stil staan bij de goede en de slechte ervaringen en eventuele consequenties.

L: 'Gehoorzaamheid en het militaire bevel'.

Begeleider: Gerard Snels.
Datum: 14-15 november 1994.

Van militairen wordt meestal een grenzeloze gehoorzaamheid verwacht. In hoeverre wordt die begrensd door een eigen verantwoordelijkheid of het geweten. Is dáár ruimte voor in het militaire bedrijf, in oorlogssituaties, peace-keeping of peace en forcing situaties.

Inlichtingen en opgave:

Loes Spit,
tel. 03404-14060,
Het Coornherthuis,
Oranje Nassaulaan 71,
3708 GC Zeist.

FAREWELL TO MY CONCUBINE:

alweer zo'n Chinese prachtfilm!

Zhang Fengyi (l.) en Leslie Chang in *Farewell to my concubine*

Je hoeft tegenwoordig helemaal geen pure filmkenner te zijn, om moeiteloos een paar Chinese filmtitels te kunnen noemen. Een groot publiek heeft de Chinese film ontdekt dankzij *Judou*, *Raise the Red Lantern*, *Yellow Earth*, *The story of Qiu Yu*. Ook actrice Gong Li is bij steeds meer mensen een vertrouwde naam aan het worden. De regisseurs Zhang Yimou en Chen Kaige zijn de bekendste vertegenwoordigers van de z.g. vijfde generatie Chinese filmmakers, maar tijdens het filmfestival in Rotterdam, van 26 januari tot 6 februari a.s., geeft directeur Emile Fallaux ruimte aan alweer een nieuwe golf talent uit China, Taiwan en Hong Kong: de 'angry young men' die zich afzetten tegen de 'mooifilmers'.

Chen Kaige hoort nog tot de 'mooifilmers', dat is goed te zien aan zijn laatste succes, *Farewell to my Concubine*, die al een aantal belangrijke prijzen heeft weggesleept, waaronder een Gouden palm in Cannes (die hij overigens moest delen met *The Piano* van Jane Campion). De film is weliswaar in Peking en in Shanghai enkele malen te zien geweest, maar de autoriteiten waren er absoluut niet gelukkig mee, zodat de vertoningen na korte tijd verboden werd. Vooral de manier waarop de culturele revolutie wordt geschetst, was aanleiding voor de verontwaardiging van de partijfunctionarissen. Maar in het westen trekt de produktie volle zalen. Terecht, want de film is, behalve een adembenemend stuk cinematografie met schitterende rollen, in meer dan één opzicht een stuk moderne geschiedenis. Centraal staat de vermaarde Chinese Opera van Peking, een cultureel bolwerk waar de gemiddelde westerling nou niet dagelijks kennis van

neemt. Daarnaast komen de turbulente politieke ontwikkelingen over een periode van ruim vijftig jaar aan de orde.

De film begint in 1925, toen de z.g. warlords de touwtjes nog in handen hadden. Een kleine jongen, Cheng, wordt door zijn moeder, een prostituee, aangemeld bij het opleidingsinstituut van de Opera omdat ze geen kans ziet hem nog langer te eten te geven. De leermeesters regeren de jongens ongelooflijk hard. Lijfstraffen zijn aan de orde van de dag en de jongens worden voortdurend vernederd. De nieuweling heeft het aanvankelijk verschrikkelijk zwaar, maar hij wordt onder de hoede genomen door een wat oudere jongen, Duan. Die relatie groeit uit tot een relatie voor het leven. Als ze volwassen zijn, vormen ze een schitterend paar: de grootste van de twee is geknipt voor martiale en koninklijke rollen, de kleinere jongen, die fragiel gebouwd is en zeer vrouwelijke

trekken heeft, speelt de onderdanige wederhelft. Vooral met de klassieke opera *Farewell to my Concubine*, een eeuwenoud verhaal over liefde en opoffering, hebben ze enorm veel succes. De opera staat in hoog aanzien, en de sterren van de opera worden verafgood.

De jongste van de twee mannen beseft dat hij homoseksueel is, en verliefd op zijn partner. Die realiseert zich dat echter niet, en trouwt met een beeldige prostituee, wat tot de nodige spanningen leidt tussen de beide acteurs. Vooral de jongste van de twee kan zich steeds minder losmaken van zijn rol, en voelt zich ook in het dagelijks leven de concubine van zijn vriend. Als de Japanners China binnenvallen, is de opera voor hem ook het enige dat belangrijk is waardoor hij ook voorstellingen blijft geven voor de bezetter.

Na de oorlog, als het communisme steeds meer opkomt, krijgt het gezelschap het zwaar te verduren, want de status van het fenomeen opera wordt ter discussie gesteld. De glorie dagen zijn duidelijk voorbij. Als de culturele revolutie eenmaal uitbreekt, krijgen de beide acteurs het nog moeilijker. Hun loyaliteit jegens elkaar wordt zwaar op de proef gesteld. De jongste van de twee is dan al lang verslaafd aan verdovende middelen doordat hij niet kan verdragen dat zijn droomwereld aan het verbrokelen is...

Farewell to my Concubine duurt bijna drie uur, maar wat zich op het doek afspeelt is zo fascinerend, zo wezensvreemd en tegelijk zo herkenbaar, dat de aandacht geen seconde verslapt. Vooral de emoties tussen de hoofdpersonen zijn duidelijk van alle tijden en van alle landen: jaloezie, verbittering, wanhoop, alles passeert de revue.

Daarnaast is het leven van een groepje jongens binnen het militaire regime van de opera-opleiding even adembenemend als huiveringwekkend om naar te kijken. Wij kunnen ons absoluut niet voorstellen dat mensen zo met kinderen omgaan, maar de jongens zelf accepteren vaak onmenselijke behandelingen en dromen allemaal van een carrière als grote ster. Ook de vele rituelen die er bij het kleden en opmaken van de operasterren in acht worden genomen, zijn boeiend om naar te kijken. Al speelt Ging Li een mooie rol, de film wordt toch gedragen door de feeëriek Leslie Cheung in de rol van de kwetsbare Cheng. Je gelooft niet dat hij al 37 is, als je hem over het toneel ziet trippelen in zijn betoverende kledij. Hij is een van de populairste zangers van Hong Kong, waar hij ook werd geboren.

De film is gebaseerd op de gelijknamige roman van Lilian Lee, die onder de titel *Afscheid van mijn Minnares* is uitgegeven bij Van Holkema en Warendorf.

Leonore van Opzeeland

FILM IN 'T KORT

THE AGE OF INNOCENCE

Martin Scorsese, die beroemd werd met rauwe films over jongens aan de zelfkant van de Amerikaanse samenleving, gooit het in zijn nieuwste film *The Age of Innocence* over een geheel andere boeg. Met de gelijknamige roman van Edith Wharton als basis verdiept hij zich in de New Yorkse aristocratie van zo'n dikke eeuw geleden. Een jonge jurist is verloofd met een keurig, piepjong meisje

Daniel Day-Lewis en Michelle Pfeiffer in *The Age of Innocence*

van zeer goede stand. Hij is volkomen tevreden met zijn situatie, totdat hij op een dag aan de tante van zijn verloofde wordt voorgesteld. Deze vrouw is, na een slecht huwelijk van jaren, bij haar Europese echtgenoot weggelopen, en probeert haar plaats in de Amerikaanse beau monde weer in te nemen. De jongeman raakt totaal in de ban van de onafhankelijke barones met haar makkelijke manier van optreden, al is hijzelf te zeer verstrikt in de wurgende conventies om toe te durven geven aan zijn intuïtie. Scorsese heeft goed begrepen hoe machteloos de mensen in die tijd stonden ten opzichte van hun eigen levens. Om de armoede aan emoties te onderstrepen legt hij extra de nadruk op de materiele welstand van de hoogste kringen: kleding, meubilair, voedsel, juwelen en interieurs worden lang en in al hun pracht getoond. Daniel Day-Lewis als de jurist en Michelle Pfeiffer als zijn onbereikbare geliefde zullen ongetwijfeld in de prijzen vallen bij het verdelen van de Oscars. De niet bijster veelzijdige Winona Ryder als de dociele, kortzichtige verloofde is ook perfect gecast.

DEMOLITION MAN

Er is in Amerika tegenwoordig veel te doen over de hoeveelheid geweld in

Sylvester Stallone en Wesley Snipes in *Demolition Man*.

films en op de televisie. Eindelijk zijn ze erachter dat daar wel eens een negatieve invloed van uit zou kunnen gaan op jeugdige kijkertjes. Maar terwijl zelfs de senaat zich over het vraagstuk buigt, levert Hollywood in een onveranderlijke stroom geweldfilms af, want daar rinkelt de kassa nu eenmaal altijd voor. *Demolition Man*, de nieuwe van Sylvester Stallone, vormt daarop geen uitzondering, al kent het scenario veel grappes waardoor de film meer weg heeft van een knapgemaakt stripverhaal dan van echt bloedvergieven. 't Verhaal speelt zich ook nog voor een groot gedeelte in de nabije toekomst af, wat het irreëel effect nog verhoogt. En eerlijk is eerlijk, de special effects zijn schitterend. Sly heeft Wesley Snipes, mooie zwarte acteur uit o.a. *Jungle Fever* en *Rising Sun*, als tegenstander. Eigenlijk is die te goed voor dit soort actiefilms, maar spectaculair is hij wel, met z'n geblondeerde kuif en z'n gekleurde contactlenzen.

THE ADDAMS FAMILY VALUES

Nog meer humor in *The Addams Family Values*, het vervolg op de succesvolle Addams Family-film van twee jaar geleden, die weer gebaseerd was op een televisie-serie van jaren daarvoor. Het morbide gezinnetje van Gomez en Morticia wordt vervuld met een derde kind. Dus moet er een nanny komen. Dat blijkt een blondine waar oom Fester onmiddellijk helemaal hijgerig van wordt. Maar blond en blank staat absoluut niet gelijk aan lief en betrouwbaar, dat zal hij snel ontdekken...De film is, meer nog dan de eerste, een aaneenschakeling van morbide grappen. Daarnaast wordt er royaal de draak gestoken met allerlei aspecten uit de moderne Amerikaanse samenleving. Het resultaat is een hilarische film

Joan Cusack en Christopher Lloyd in *Addams Family Values*.

die de Amerikanen een genadeloze lachspiegel voorhoudt. Prima rollen van Raul Julia, Anjelica Huston, Chris Lloyd, aangevuld met o.a. Carol Kane en Joan Cusack. Heerlijk!

TANGO

Uit Frankrijk komt de zwarte komedie *Tango* van Patrice Leconte die een paar

v.l.n.r.: Thierry Lhermitte, Philippe Noiret en Richard Bohringer in *Tango*.

jaar geleden hoog scoorde met *Le Mari de la Coiffeuse*, en die eerder al van zich deed spreken met o.a. *Monsieur Hire*. Laat ik vooropstellen dat *Tango* de verfijning van *Le Mari de la Coiffeuse* mist, maar desondanks is het verhaal onalledaags genoeg om toch onderhoudend zijn. Richard Bohringer, een vliegenier, rekent even origineel als definitief af met zijn vrouw en haar minnaar zonder dat er een haan naar kraait. Althans, dat denkt hij. Later blijkt dat de rechter die hem vrijsprak, wel degelijk wist dat er iets niet klopte. Naderhand zet hij de moordenaar namelijk klem, door hem

met die vrijspraak te chanteren: zijn neef wil ook van z'n vrouw af, en de vliegenier heeft daar ervaring mee, niet waar? De toon wordt zeer luchtig gehouden, en drie van die vrije jongens in een auto onderweg, dat levert altijd wel geestige scènes op. Philippe Noiret speelt de rechter, Thierry Lhermitte is zijn windbuil van een neef.

L.v.O.

MOTIVATIE IS GEEN LUCHT....!

Der Leutnant von Leuten befahl seinen Leuten nicht eher zu leuten bis der Leutnant von Leuten seinen Leuten dat leuten befahl.

Tanja Blankenhagen, 1993

Met zijn prioriteitennota heeft de Minister van Defensie een bijna passend antwoord gegeven op de vraag aan welke eisen het Nederlandse Militaire Apparaat (NMA) moet voldoen. Bijna passend, want ondertussen is de vraag weer veranderd. De internationale conflicten zijn niet alleen van aard veranderd ze vragen een duidelijk andere aanpak om er wat aan te kunnen doen. Een afgeslankt leger moet niet alleen sterker zijn toegerust om de vredesoperaties te kunnen behappen, het moet ook voorzien zijn van voldoende gemotiveerd personeel.

Bekijken we het inzetten van Nederlandse eenheden voor crisisbeheersing buiten het NAVO-verdragsgebied dan gaat het bij de Koninklijke Marine zonder problemen. Bij de Koninklijke Luchtmacht gaat het al weer wat moeilijker maar de Koninklijke Landmacht kan er nauwelijks zonder problemen aan voldoen. De troepen van de KL zijn daarvoor onvoldoende getraind en uitgerust. Zeker als je nog steeds oefent in het houden van tankslagen op de Noordduitse laagvlak-

geclaimd. Maar dit dividend moet wel worden binnengehaald door de militairen van dat nieuw gestructureerde leger met (in de toekomst) het meest moderne materiaal. Het luchttransport wordt verbeterd en er komt een snel inzetbare Luchtmobiele Brigade waarvan al één bataljon wordt klaargestoomd en is aangewezen te worden ingezet om in Joegoslavië de boontjes te gaan doppen. Het Luchtmobiele bataljon gaat eigenlijk onvolledig naar het strijdperk (front), ze heeft nog niet wat ze moet hebben maar krijgt daarvoor een aantal witgespoten YPR's ter beschikking. Kenners van dit voertuig weten natuurlijk dat dit voertuig absoluut niet geschikt is voor de taak die het bataljon daar te doen krijgt. Nederland koos voor een vrijwilligersleger, leidt ze razendsnel op, stelt ze beschikbaar aan de VN en stuurt ze naar het front met voor hun taak oneigenlijk materiaal. Ja, het zal wel goed zijn en netjes witgespoten maar het heeft geen snars te maken met Luchtmobiel! Blijf dan maar gemotiveerd!!!

De politiek wil dit door hen verkozen vrijwilligersleger dan op vier plaatsen, waar ook ter wereld, tegelijk inzetten. Daarnaast moet zij nog voldoende eenheden ter beschikking houden voor de door de NAVO opgelegde verdedigingstaken (tegen wie?). Dat betekent nogal wat. Op vier plaatsen tegelijk troepen inzetten houdt in dat er minimaal drie maal de daarvoor benodigde eenheden beschikbaar moeten zijn om de aflossing na zes maanden mogelijk te maken. Ja, zegt de politiek, wij bepalen hoe lang ze gaan. Als ze langer gaan hoeven we niet zo vaak af te lossen. Als het langer wordt hebben we minder moeite met de vervangende sterkte. Blijf dan maar gemotiveerd!!!

■ Klein en flexibel...

Wil Nederland meedoen aan crisisbeheersing, het handhaven of afdwingen van vrede naast de humanitaire acties, dan heeft het een ander leger nodig. Kleiner, meer flexibel en bereid om te gaan.

Dat zei de Prioriteitennota dan ook. Ze liet zien wat Nederland wilde en welke prioriteiten daarbij moesten worden gesteld. In een tijdperk waarin het vredesdividend, de opbrengst van de ontspanning, juist door andere ministers wordt

■ Het werven....

Deze problemen dienen zich natuurlijk al aan bij de werving, de zogenaamde pre-actieve-fase. Ook al zegt de Bevelhebber: *'De mens en niet de structuur vormt de ruggegraat van de Landmacht en ik zal daarop mijn aandacht in de eerste plaats richten'* wil dat nog niet zeggen dat ook in één keer al de ondercommandanten (oneerbiedig de kleine Godjes genoemd) hun blik op de mens hebben gericht. Het te voeren personeelsbeleid staat zo mooi in de dikke Landmacht voorschriften: *'Het onder alle voorzienbare omstandigheden van plaats en tijd beschikken over de gewenste aantallen op hun taak berekende en gemotiveerde personeelsleden.'*

Om per jaar 9300 binnenkomers goed te motiveren worden hun maatschappelijke opleidingen aangeboden, kunnen ze het rijbewijs (misschien) halen en zijn de salarissen van soldaat en soldaat I omhoog gebracht. Dat zal ze motiveren... De werving wordt daarnaast verromantiseerd met ingehuurde helikopters en filmsterren die als flinke jongens stoere knapen aan een touw of in het water, op dammen, bruggen en rotsen de acties tonen. Niet wordt getoond wat voor indruk een kogel op je maakt terwijl je daar zo bungelt als gevolg van je flexibele inzet waar ook ter wereld!!!

Bij de werving wordt niet verteld welke pregnante (gewichtige) eisen er aan het militaire beroep worden gesteld. Niet welke beperkingen er zijn in hun werken leefsituatie bij de uitoefening van hun beroep. Je zou een wervingsfolder kunnen bedenken waarin staat vermeld:

- de beperkingen die worden opgelegd

- bij de uitoefening van de grondrechten;
- dat hij werkzaamheden verricht in een strakke hiërarchische organisatiestructuur met een eigen straf- en tuchtrecht;
- dat hij zich moet onderwerpen aan verplichte geneeskundige verzorging en aan stringente gezondheidseisen;
- dat hij ten alle tijde beschikbaar moet zijn en bij voortduring voorbereid moet zijn op de taakuitvoering van de krijgsmacht in oorlogstijd of bijzondere omstandigheden;
- dat hij opdracht kan krijgen handelingen te verrichten waarbij het eigen of andermans leven ernstig gevaar loopt;
- dat hem een functie kan worden toegewezen of dat hij werkzaamheden moet doen die niet mogen worden geweigerd;
- dat hij veelvuldig werkzaamheden moet verrichten in primitieve en sterk belastende omstandigheden;
- dat hij binnen de krijgsmacht moet werken in een werkverband dat veelal ook een verplicht leefverband vormt waarin beperkingen aan de privacy worden gesteld.

Maar nee, niets van dit alles. Hier wordt pas aan gedacht als de man heeft getekend!!

■ Samenleving staat er achter ...

Als je vraagt naar de hoofdlijnen van het personeelsbeleid dan wordt dat afgedaan met de woorden: *'De hoofdlijnen van het overheidspersoneel, waar het Defensiepersoneelsbeleid deel van uitmaakt, zijn in dit Defensiepersoneelsbeleid uitdrukkelijk te vinden. Hierin is rekening gehouden met de normen en waarden van de samenleving die ook door het Defensiepersoneel worden gedragen.'* De volgende vraag zal dan zijn: *'Staat de samenleving achter de aan de militair opgelegde beperkingen??'* 'Nee, zo moet u het niet zien. Afwijkingen zijn nodig omdat we anders niet meer onze operationele taken kunnen uitvoeren.' Als je maar gemotiveerd blijft!!!

De zorg om nieuw personeel binnen te halen is ontroerend. Het personeel dat al bij de KL zit wordt er zelfs mee belast. Het wordt op de schouders gelegd van al de dienende militairen. Zij dragen de KL uit naar de samenleving die toch achter de beperkingen van de militair staat. Zij

moeten reclame maken, zij moeten het imago van de KL verbeteren, zij moeten laten zien dat de KL een goede werkgever is! Zij zijn met hun goede, sportieve figuren gekleed in het Macho-camouflage. Het lokkertje om de nieuwe KL-militair die dat nieuwe flexibele leger moet vullen, binnen te halen. In de nabije toekomst, als de aanmeldingen teruglopen, zal er wel een soort aanwerfpremie worden ingesteld. Dan gaan we ronselen in de koffiehuisen bij de allochtone jongeren. Als je maar gemotiveerd blijft!!!

■ Fysieke inzet...

De zittende militair heeft natuurlijk zijn bedenkingen tegen de hele opzet. Naast de problemen die er steeds weer zullen zijn met het verkrijgen van een functie in verband met het inkrimingsproces heerst het nieuwe bevorderingssysteem nog als een zwaard van Damocles. Het hangt boven het hoofd bij 90% van de dienende militairen. Niemand is zeker van zijn functie. Het Defensie personeelsbeleid gaat uit van de eigen verantwoordelijkheid van het individu voor

zijn functioneren in de organisatie. Aangezien het functietoewijzingsproces is gericht op een goede functie vervulling om zodoende de taak van de Defensieorganisatie te kunnen uitvoeren, pas je wel op. Naast dat moet je ook nog uitstekend tot excellent fysiek functioneren om zeker niet bij de 4000 overtoolligen te behoren. De krijgsmacht stelt eisen. Wil je duidelijkheid omtrent je toekomstverwachtingen binnen de KL, zal je je individuele kwaliteiten moeten tonen. Zeker op het gebied van:

- laag tot geen verzuim;
- fysieke testen;
- geen beperkingen op het medisch en sociaal functioneren;
- doorzettingsvermogen (wat daar dan ook onder verstaan mag worden)

Dat is het verschil met andere beroepen. De krijgsmacht stelt eisen die elders niet of niet in dezelfde mate aan werknemers worden gesteld. En voldoe je niet aan die gestelde eisen (of je familie voldoet er niet aan) dan...? Als je maar gemotiveerd blijft!!!

■ Bijzondere voorzieningen...

Maar daar is aan gedacht. De voorzieningen voor gewezen militair personeel worden afgestemd op de geldende voorzieningen voor burger-rijksoverheidspersoneel. Hierbij wordt rekening gehouden met de eisen die aan de militair zijn gesteld. Die eisen zijn zo zwaar dat je met 55 jaar mag stoppen soldaatje te spelen. Maar als je nog geen 55 jaar bent en toch niet aan die eisen kunt voldoen?

Ja, daar begint weer een ander hoofdstuk. Zeker is wel dat er bijzondere voorzieningen worden getroffen voor degenen die onder oorlogsomstandigheden (ook internationale vredesmissies onder WEU, CVSE en VN-verband) gediend hebben en daarvan nadelige gevolgen ondervinden. Dat is namelijk een lelijke gewoonte van een 'vijand'. Hij kan je met zijn kogels, bommen en granaten zwaar lichamelijk letsel toebrengen. Maar dan zijn er bijzondere voorzieningen. Doorgaan als militair? Dat zit er natuurlijk niet in, je kunt misschien niet meer aan de fysieke eisen voldoen of je hebt medische of sociale functioneringsbeperkingen als gevolg van die door de 'vijand' toegebracht schade. Dan is er maar één bijzondere voorziening, het Militair Invaliditeitspensioen! Als je wilt weten of dat hoog is na de laatste wijziging, vraag je dat aan je Militaire Vakbond. Of aan die Korea-veteraan met dat ene been bij je in de straat. Het is in ieder geval een bijzondere voorziening waarvan geen kond wordt gedaan. Op een gestelde vraag krijg je te horen: 'Alles is geregeld, wij zorgen voor jullie, maak je maar niet ongerust.'

Zeker is echter wel dat je een veteranenpas krijgt en misschien over 50 jaar een draaginsigne voor gewonden. Het staat zo mooi, 'Bijzondere voorzieningen voor het gewezen personeel en nabestaanden...' om de nadelige gevolgen van de dienstuitoefening onder oorlogsomstandighedenzoveel mogelijk op te vangen. Zoveel mogelijk op te vangen!!! Als je maar gemotiveerd blijft!!!

■ Het toetsen der doelstellingen...

We zijn nog niet zover. Je zit nog gewoon op het onderdeel, al of niet Bascode 7, deze EGO te lezen. Of niet en je bent al op weg als Luchtmobiel in je YPR naar één of andere brandhaard. Je doet je plicht en denkt nog aan de woorden die de generaal je toesprak bij vertrek naar de brandhaard. Hij had het over:

de verwezenlijking van de doelstelling die zou worden getoetst aan het welbevinden van het personeel en vooral aan de bijdrage die het heeft geleverd aan de totale gevechtskracht.

En daaraan zouden wij meewerken, zei hij nog. Over twee maanden zit jouw tour er op en hoop je op een wat rustiger functie niet ver van huis. Zes maanden onder oorlogsomstandigheden is niet niks. Maar je hebt buiten de waard gerekend. Of althans buiten je beoordelaar. Was er al de steeds weer terugkerende vraag of je wel gemotiveerd bleef, onder oorlogsomstandigheden ligt dat iets anders. Blijven officieren, onderofficieren, korporaals en manschappen voor die nieuwe taken in die gevaarlijke gebieden, onder gevaarlijke oorlogsomstandigheden soms onder erbarmelijke omstandigheden, soms ver van huis, blijven die wel gemotiveerd?? Je vindt zelf natuurlijk van wel. Je beoordelaar vindt echter van niet en gaf je voor het gemoti-

veerd zijn een A.

Beoordeeld met een vredesbeoordelings-systeem onder extreme omstandigheden en met intens menselijke spanningen. Voor motivatie een A. Ben je natuurlijk mooi klaar mee, dat blijft je achtervolgen. Het stigmatiserende stempel 'Niet gemotiveerd' is gezet. Een niet voor zijn taak berekende eerste beoordelaar, die nooit een kogel heeft horen fluiten of een mortier heeft horen inslaan heeft je getekend. Maar blijf gemotiveerd!!!

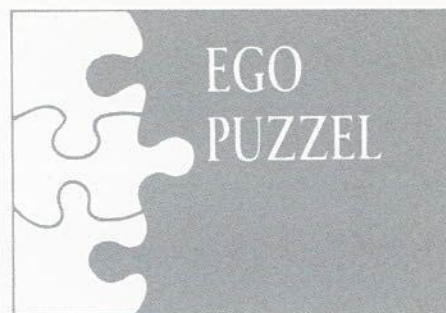
Toch gemotiveerd blijven...

Het leger wordt straks wel 44% kleiner en 18,4% goedkoper maar het kost de samenleving wel 13 miljard per jaar. Ondanks dat wordt het er niet beter op voor het in het leger functionerend personeel. Het remilitariseren van de krijgsmacht is in volle gang. De generatie, die onder de atoomparaplu die de zekerheid gaf dat er niets zou gebeuren, in de krijgsmacht is opgegroeid past niet meer in de hedendaagse krijgsmacht. Maar wat moeten zij als zij niets anders hebben? Mee blijven draaien en hopen op het bereiken van 55 jaar? Aanpassen en gemotiveerd blijven is iets wat de oude rotten wel kunnen. Dat hebben ze tijdens de blokbevorderingsperiode al gedaan en zal hen geen problemen opleveren. Maar de nieuwe militair zal het moeilijk krijgen. Als daar geen open kaart mee wordt gespeeld zal het grootste manco aan de wervingsplannen gauw aan het licht komen. Dan lukt het niet om 9300 jonge mensen per jaar te werven voor eenvoudige functies en werkzaamheden.

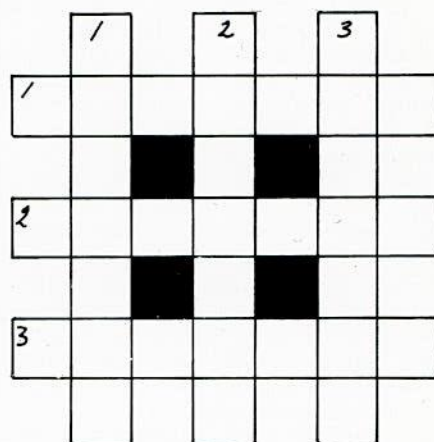
Wie wil er nu voor een habbekrats beroeps-infanterie-soldaat worden om onder moeilijke omstandigheden in verre vreemde gebieden achter een licht bewapend YPR-voertuig aan te lopen? Hij die zich door de verromantiseerde wervingsfilms zand in de ogen heeft laten strooien en daardoor gemotiveerd blijft!!! Die pas luidt als de Luit zegt luiden.

Pieter F.W. de Jager

Waar hij of hem gelezen wordt dient ook zij of haar gelezen te worden.

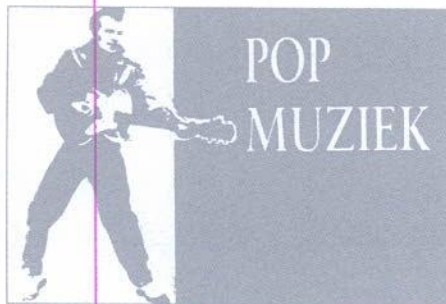

Hieronder een puzzel waarbij de drie juiste woorden van elk zeven letters zowel horizontaal als vertikaal dienen te worden ingevuld. De omschrijvingen luiden als volgt: 1-visje; 2-van adel; 3-klaarmaken voor vervoer.

De oplossing van de puzzel in het decembernummer luidt als volgt: 1-kalmeren; 2-rakelen; 3-kleren; 4-leren; 5-eren; 6-ren; 7-en; 8-e; 9-es; 10-les; 11-slee; 12-leest; 13-stelen; 14-stelten; 15-settelen.

HALLO VENRAY

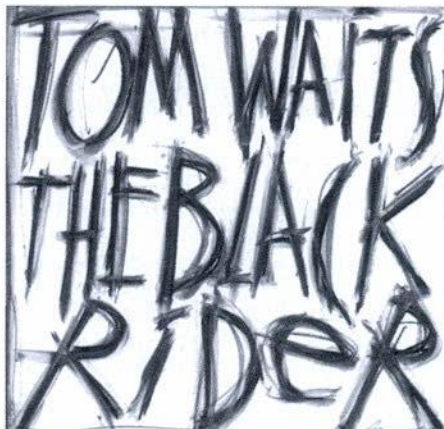
a million planes to fly

(van Records)

Het is in de popwereld een oude wet dat de opvolger van een cruciale doorbraakplaat een probleemkindje is. De groep die succes behaalde moet een evenaring nastreven, zonder dat het nieuwe werk naar gemakzuchtig kopiëren riekt. De Hagenezen Henk Koorn (zang/gitaar), Toon Moerland (gitaar en achtergrondzang), Peter Konings (bas en achtergrondzang) en Dim Veldhuisen (drums en achtergrondzang) beleefden met hun derde Hallo Venray-cd *The More I Laugh, The Hornier Due Gets* in 1992 hun doorbraak. Na wat gefröbel in de marge met hun debuut in eigen beheer en een tweede plaat waarop al enige richting viel te bespeuren, was het eindelijk raak. Het zalencircuit werd vervolgens platgespeeld en het verschijnen op Pinkpop '92 was een geweldig hoogtepunt. Daarna trok de groep zich terug om aan cd nummer vier te werken. En ondanks die oude wet hebben ze zichzelf overtroffen. *A Million Planes To Fly* is opnieuw een prachtplaat, waarop Hallo Venray rockliedjes rond een basis van kampvuurakkoorden bouwt en die inkleedt met mooi uitgewerkte arrangementen. De single *Miracles* is daar een schoolvoorbeeld van. Natuurlijk staat niet de hele cd vol met bombast, daar is het viertal slim genoeg voor. In een aantal liedjes (*Bad Influences*, *The Door Is Open*) gaan ze flink met de billen bloot en wordt er recht voor z'n raap gespeeld. De gitaarsolo's blinken dan uit in treffende eenvoud en de thema's en refreintjes neurie of zing je meteen mee. Henk Koorn is op z'n zachtst gezegd niet de meest zuivere zanger, maar op één of andere manier past het allemaal perfect binnen de sfeer van de liedjes. In plaats van naar *Wonderland* (samen met *What's On The Mind* één van de countryrock-epigoontjes) word je op *A Million Planes To Fly* regelmatig meege-

sleept naar de vervoeringen van dromenland. De teksten zijn beeldende reflecties uit Koorn's eigen leven, waar de luisteraar zich regelmatig in zal herkennen. Het handjeklap in *I Don't Wanna Know* en de percussie en achtergrondzang in het latin-aandoende *Rockstar* nodigen uit tot uitbundig meedeinen op deze rockplaat met soul, die door de opvallend diepdreunende mix van de basdrum een soort gewichtigheid in zich heeft. En waarop Hallo Venray met het tien minuten durende en opnieuw orkestraal met violen aangezette *You Got Me (The Voyage)* bovendien bewijst een langere adem te hebben dan die van het rake popliedje binnen de drie minuten grens.

TOM WAITS

The Black Rider

(Island/BMG Ariola)

The Black Rider bevat het muzikale gedeelte van de gelijknamige musical, waarvoor de teksten werden geschreven door William Burroughs, Robert Wilson als regisseur en ontwerper optrad en Tom Waits met een aantal gerenommeerde musici en van de straat geplukte muzikanten aan de slag ging. Het verhaal houdt het midden tussen sprookje, komedie en horror. Waits wist voor alledrie de sferen de juiste muziek te componeren en samen met Greg Cohen te arrangeren. De cd telt dertien stukken die tesamen een potpourri vormen, waar het soms moeilijk doorheen worstelen, maar op andere momenten puur genieten is. *Lucky Day Overture* voert je mee naar een kermis uit vergane jaren, met een draaimolen als meest opwindende attractie. In de Slavische ballade *November* put Waits uit de volksmuziek en 'T Ain't No Sin' klinkt met de verhalende basklarinet als een stuk uit Peter en de Wolf. Wanneer de componist zijn eigen doorleefde stem de hoofdrol laat spelen, is hij op z'n best. Die typische Waits-stijl hoort bij emotionele ballades. Vandaar dat ingetogen gearrangeerde *The Briar And The Rose* met viool, orgel, bas, klarinet en Waits' vocalen het meest de essentie van muziek uit het hart benadert. Van de instrumentale nummers maakt *Russian Dance* de beste indruk. Traditionele dansmuziek met violen, die het stuk naar een prachtige cli-

max voeren. Wispelturig als Waits is, heeft hij ook enkele afschuwelijke composities opgenomen. Voor echt luistergenot is programmeren noodzakelijk. Tip: laat *Gospel Train* en *Oil Night* weg, maar vergeet de prachtige liefdesballade *I'll Shoot The Moon* vooral niet. Die komt tekstueel het dichtst bij de kern van het verhaal. Onthoud verder dat *The Black Rider* geen makkelijke pop-cd is, maar een luisterschijfje waar je echt voor moet gaan zitten. Met de verklarende teksten uit het inlayboekje trekt de musical dan aan je voorbij.

BRYAN ADAMS

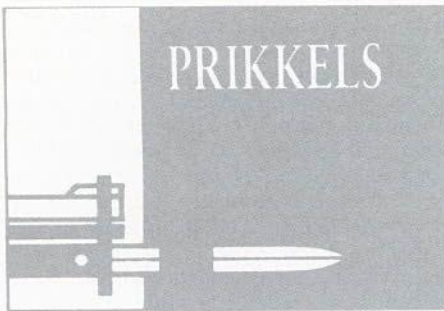
So Far So Good (A&M/Polydor)

De Canadese rocker Bryan Adams was onderhand wel aan een Grootste Hitsplaat toe. De grossier in pakkende rocksongs en stevige ballads maakte sinds 1980 zeven soloplaten, waarmee hij sinds de derde -*Cuts Like A Knife* uit 1983- wereldfaam bereikte. Nummers als *The Summer Of '69*, *It's Only Love* (met Tina Turner), *Run To You* en de nummer 1 Robin Hood-soundtrack en recordhit (*Everything I Do*) *I Do It For You* zullen haast niemand onbekend in de oren klinken. Ze zijn dan ook stuk voor stuk vertegenwoordigd op dit overzicht van hits uit de jaren '83-'91. Naast die dertien bestijgers van de hitlijsten kent *So Far So Good* één nieuw nummer, dat inmiddels ook aan een opmars in singleland is begonnen: de ballad *Please Forgive Me*, die het midden houdt tussen *Everything I Do* en *Do I Have To Say The Words*. Van de hits die Adams in Nederland heeft gehad, ontbreekt er op deze bloemlezing eentje. Een slordigheidje? Of zou het komen omdat de cd *Waking Up The Neighbours* uit 1991 toch al met drie nummers is vertegenwoordigd? Naar *There Will Never Be Another Tonight* blijft het in ieder geval tevergeefs zoe-

ken. Verder is er eigenlijk niets mis met dit tussendoortje uit de Adams-stal. Alle publieksfavorieten die hij samen met producers Jim Vallance en Mutt Lange schreef zijn aanwezig. De echte fans zullen er niet wakker van liggen, want die hebben al die nummers al op de originele studio-albums. Voor het grote publiek is dit echter dé Bryan Adams-cd. Een soort alle dertien goed. Maar dan ook echt.

Marco van Nek

KROONPRINS

Uiteraard zou het een boeiender interview geworden zijn bij Ischa Meijer. Maar dat vond de voorlichter van de kroonprins waarschijnlijk niet zo'n goed idee. Het vraag- en antwoordspel was nu afgestemd op de beperking van meningsuiting, die een lid van het Koninklijk Huis heeft. Maar ons volk wil nu eenmaal een monarchie en de familie van Oranje wil wel leven in dat keurslijf. Een voorstander van de republiek zei een: wie werkelijk sympathie heeft voor de leden van het Koninklijk Huis, zou ze die functie met al zijn beperkingen niet willen opleggen.

De enige uitspraak van politieke aard van de kroonprins was zijn standpunt over een beroepsleger. Zijn vrees is het ontstaan van een kloof tussen volk en krijgsmacht. Die vrees had ook Relus ter Beek in zijn jonge jaren, maar hij heeft anders geregeld. Daarom mocht de

prins het nu nog wel eens zeggen. ook stelde hij dat hij door het vervullen van zijn dienstplicht, een man was geworden. De kans in de toekomst nog echte mannen te ontmoeten wordt dus gering.

Eigenlijk kreeg je na afloop van het interview de indruk dat Willem Alexander helemaal niet wakker zal liggen van de beperkingen, die hij voor zijn verdere leven krijgt opgelegd. Het deed mij denken aan een interview in een VWO-schoolkrant met een F-16 vlieger. Als kind wilde hij al boven de wolken. Na zijn avontuurlijke verhalen vroeg de slimme schoolkrantjournalist wat nou eigenlijk zijn motivatie was. Dat het eventueel gooien met bommen op zijn medemens toch uiteindelijk zijn taak was. Zou dat hem dan niet in een gewetensconflict kunnen brengen. Voor de vlieger was er alleen het bekende antwoord op: 'it's my job'.

Met onze kroonprins is het eigenlijk net zo. Zijn ideaal is boven de wolken vliegen en straks als koning boven de partijen. Zijn moeder maakt nog wel eens gebruik van enige ruimte die er is. In haar troonrede sprak onze koningin over de lucht en het water die steeds schoner werden. Dat moest van Lubbers als positieve bijdrage over het milieubeleid van zijn kabinet. Enige maanden later sprak de koningin in haar kersttoespraak met grote zorg over de verslechtering van het milieu.

Willem Alexander zal dat keurslijf wel passen, als hij af en toe maar mag vliegen, wintersporten en diepzeeduiken rondom de Antillen. Het volk zal dan blijven roepen: leve de kroonprins.

Cor Out

Herinneringen aan de zomer

(maar laat niet als dank.....)

FATALE ROMANTIEK

Dat was schrikken, toen in Nederland de criminaliteit in de politiek wilde infiltreren. Maar waarom schrikken we daar eigenlijk van? Geloven we dat politiek brandschoon is? Omdat we een hoge pet op hebben van onze democratie? We willen dat de politiek zo fatsoenlijk mogelijk blijft. Maar het is naïef om te denken, dat criminaliteit alleen maar buiten de politiek voorkomt. Want uit de geschiedenis blijkt dat in de politiek het grootste onfatsoen en de grootste misdaad voor kunnen komen.

Neem bijvoorbeeld de oorlog, die je toch mag zien als een extreme vorm van politiek. Oorlog wordt onafwendbaar als de politiek met andere middelen heeft gefaald. Oorlog wordt geïdealiseerd want onrecht moet gestraft en ongedaan gemaakt worden. Maar elke oorlog blijft desondanks crimineel. Want het doden van mensen blijft een misdaad, ook al gebeurt het op Gezag van de Staat.

Dat geldt ook voor de koloniale oorlogen, zoals de 'politieke acties' in Indonesië. Het onderwerpen van andere volken met geweld is en blijft een misdaad. De bezetting van een land, tegen de wil van de bevolking is, leidt automatisch tot misdaden, de Israëlische bezetting van de Arabische gebieden bijvoorbeeld werd jarenlang beschouwd als goedaardig, maar ook daar kon de bezetting alleen maar worden gehandhaafd door geweld en terreur - kortom door misdaad. En de voorstanders van de apartheid in Zuid-Afrika hebben hun racisme proberen goed te praten, maar hun systeem was en bleef onfatsoenlijk - de apartheid was evenals elke vorm van racisme crimineel.

In politiek die tot oorlog leidt, sneuvelen jonge mannen in uniform voor het Vaderland. En de Vlag ligt op de kist, de taptoe wordt geblazen, de Staatsman houdt een gloeiende redevoering, over Dappere Mannen die Levens Offeren. Misdadig verbloed als Romantiek. Dat is fatale onzin, want ook dappere mannen willen blijven leven, desnoods voor zo'n abstract idee als Het Vaderland of De Vlag. Geen zinnig mens koestert het ideaal om daar voor Te Sterven. Dus hoe fraai ook verpakt, oorlog is misschien wel het dieptepunt van het criminele in de politiek.

■ Feesten om te huilen

Toch gebeurt er ook veel goeds in de politiek. Neem nou het vredesproces in het Midden-Oosten. Dat heeft tot nu toe nog niet zoveel concrete resultaten opgeleverd, maar toch is er iets verbluffends aan de hand, zeker in Israël. De Israëlische regering heeft namelijk voor

het eerst het bestaan van Palestijnen erkend. En dat het Palestijnse volk recht heeft op zelfbeschikking; dat hun organisatie PLO hen rechtmatig vertegenwoordigt en dat de bezette gebieden teruggegeven moeten worden. Dat is een revolutionaire ontwikkeling. Want 20 jaar geleden zei premier Golda Meir nog, dat er geen Palestijnen bestonden. En tot voor kort was er geen sprake van dat de Israëlische regering wilde onderhandelen met de PLO, want dat waren terroristen en Israëlische burgers waren strafbaar als ze daar contacten mee onderhielden. Verder was de meerderheid van de Israëli's het met de Israëlische regering hartgrondig eens dat de bezette gebieden onder geen beding ooit teruggegeven mochten worden. Nu kan dat eindelijk wel en nu blijkt dat de meerderheid van de Israëlische bevolking daar blij om is.

Net zoals de meeste mensen in Zuid-Afrika er blij om zijn, dat er in dat land eindelijk een non-raciale democratie op gang komt. En dat is ook prachtig en voor veel blanken is het zelfs een wonder, dat op vreedzame manier een eind komt aan zoveel honderden jaren van blanke onderdrukking.

Nou ben ik geen zuurpruim en ik vind het allemaal heuglijk en reden tot feest. Maar ik denk toch ook: waarom pas nu? Waarom hebben Israël en de Israëli's

sinds 1948 het bestaan van Palestijnse rechten ontkent? Waarom hebben zij al die jaren lang Palestijnen van rechten beroofd? Waarom moesten er eerst zoveel slachtoffers vallen? Waarom hebben de Zuidafrikanen niet in 1960 een nieuwe grondwet gemaakt, toen Nelson Mandela en het ANC daarom smeekten? Waarom moest dat nog 34 jaar duren en waarom stemde het blanke regime daar pas mee in, toen het zoveel duizenden doden later was? En waarom moesten zoveel miljoenen mensen nog zoveel lange jaren vernederd blijven?

Europa heeft de apartheid in Zuid-Afrika ingevoerd en misschien zou Europa zich best een beetje kunnen schamen daarvoor, in plaats van feest te vieren. Waarom zouden we eigenlijk blij moeten zijn dat er nu pas een eind komt aan 300 jaar blanke overheersing? Want het is toch eerder om te huilen dat het al die jaren heeft kunnen duren?

Karel Roskam

"FORMULIERTJES"

*Ik ben naar de medische keuring geweest
U mankeert niets zei de arts bedeesd
Ik kreeg een formuliertje "geen beperkingen"
Maar in Kerkrade hadden ze hun bemerkingen.*

*De beste man had toch iets aan zijn been?
Iets aan z'n enkel of scheen?
Na jaren kan dat toch niet over zijn?
Misschien heeft hij bij het sporten wel pijn?*

*Ik kreeg van de CC het "groentje" uitgereikt
en als je dat formuliertje bekijkt,
kan ik mijn carrière wel vergeten;
volgens Kerkrade algeheel versleten.*

*Mijn wereld stortte bijna in,
kwaad, verontwaardigd was ik in het begin
tot ik van mijn collega's hoorde;
dat de één na de ander een WAO-tje scoorde.*

*Een militair die zich veel beweegt,
is ook diegene die sneller een blessure heeft,
Wordt nu de sportende militair gestraft
en worden de fysieke-testen weer afgeschaft.*

DAPHNE

BOEKEN

Kapitalisme

Een paar maanden geleden verscheen 'Kapitalisme in de 21ste eeuw' van de bekende Amerikaanse econoom Robert Heilbroner. In het boek vraagt Heilbroner zich af of, nu het communisme definitief verdwenen lijkt, het kapitalisme de definitieve overwinnaar is en of we tot in lengte van dagen in een kapitalistische economie zullen leven.

Om deze vraag te beantwoorden, bespreekt Heilbroner de toekomstvisie op het kapitalisme van verschillende belangrijke rechtse en linkse economen en filosofen, zoals Adam Smith en Karl Marx. Opmerkelijk is dat geen van hen het kapitalisme het eeuwige leven voorspelt. Dat komt volgens Heilbroner omdat het kapitalisme op een goede dag ten gronde gaat aan zijn eigen tegenstellingen.

Een eerste kenmerk van een kapitalistische economie is dat alle mensen in principe gelijkwaardig zijn, maar dat de verdeling van welvaart en welzijn uitermate ongelijk zijn. Heilbroner verwacht dat de erg ongelijke inkomensverdeling op den duur tot legitimiteitsproblemen zal leiden.

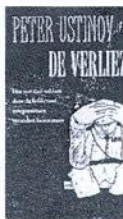
Een tweede kenmerk is, dat de beslissingen over wat er wordt geproduceerd door individuele ondernemingen wordt genomen. Niet alleen is dat niet erg democratisch, maar ook leidt een dergelijke manier van beslissen tot ongewenste uitkomsten.

Bijvoorbeeld, ondanks dat we weten dat batterijen zeer slecht zijn voor het milieu, blijven individuele ondernemingen batterijen en allerlei apparaten die batterijen nodig hebben, produceren, simpelweg omdat daarmee (veel) geld te verdienen valt. Het aardige van het boek van Heilbroner is, dat het de lezer dwingt na te denken over een aantal wezenlijke problemen van onze economische orde. Alleen al daarom is het boek het lezen meer dan waard.

Robert Heilbroner: Kapitalisme in de 21ste eeuw. Van Gennep, Amsterdam 1993. 112 blz. f 29,50. (WV)

Verliezer

'De verliezer' speelt zich af tijdens de Tweede Wereldoorlog en is het romandebut van Peter Ustinov uit 1961. Eerder verschenen van hem bij uitgeverij BZZTôH *De oude Man en meneer Smith* en *Krummagel*. In *De verliezer* vertelt Ustinov het verhaal van Hans Winterschild, een nazi-soldaat die getraind is voor de dood, maar niet voor het leven. Hans wordt, mede door zijn opvoeding, een hardvochtige nazi die tijdens de oorlog in Polen en

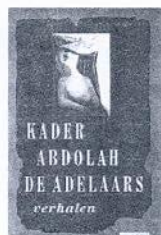

Rusland volop gelegenheid krijgt zijn monsterachtigheid te bewijzen. Op 24-jarige leeftijd heeft hij een borst vol onderscheidingen, een zenuwtic en een onwankelbaar geloof in de Führer. Tijdens de belegering van Florence ontmoet hij de jeugdige prostituee Teresa op wie hij verliefd wordt. Voor het eerst begint er iets menselijks in Hans te ontwaken. Ook de gedrevenheid waarmee de Italiaan Val di Sarat, Hans voor zijn oorlogsmisdaden achtervolgt is bijzonder boeiend beschreven. **Peter Ustinov. De Verliezer.** BZZTôH, Den Haag 1993. 320 blz. f 34,50. (EK)

Prachtige verhalen

De Iraanse schrijver Kader Abdolah (1954) studeerde natuurkunde aan de universiteit van Teheran. Na zijn studie was hij directeur van een emballagebedrijf, terwijl hij tevens literair actief was (publiceerde in Iran twee verhalenbundels). Abdolah raakte betrokken bij het verzet tegen de dictatuur in zijn land en moest in 1985 als gevolg daarvan Iran ontvluchten. Op uitnodiging van de VN kwam hij als politiek vluchteling naar Nederland.

Onlangs verscheen van deze Kader Abdolah een rechtstreeks in het Nederlands geschreven verhalenbundel: *"De adelaars"*. Stuk voor stuk indringende verhalen over met name het leven van vluchtelingen in een andere cultuur. Het verhaal dat de meeste indruk op mij maakte was *"Zij moest haar verhaal nog vertellen"*. Het speelt zich af in het opvangcentrum op Schiphol en die "zij" is de achttienjarige, eveneens uit Iran afkomstige, Maria. Deze Maria kijkt, bij een bezoekje aan de stad, met afschuw naar etalagepoppen: *"Die poppen lijken allemaal op dode vrouwen. Als een jonge vrouw dood is, lijken haar ogen op de ogen van die pop (...). Ze kijkt naar je, maar er is iets mis*

in haar ogen." Maria, die haar kamer in het opvangcentrum moet verlaten om in de stad te gaan wonen, keert na enkele weken evenwel, totaal overstuur, weer terug op het "oude nest" en eist haar kamer weer op. Politieagenten weten haar ten slotte te overmeesteren en over te dragen aan drie stevige mannen van een inderhaast opgeroepen ambulance: *"Ze tilden haar in één keer op en namen haar als een etalagepop mee. Zij keek naar mij, maar er was iets mis in haar ogen."*

Prachtige verhalen!
Kader Abdolah: De adelaars. De Geus, Breda. 1993. 122 blz. f 25,00. (WH).

Ervaringen

In "Yoy" zijn (delen van) de teksten van een tiental programma's van de gelijknamige programmaserie van de Humanistische Omroep Stichting in boekvorm gebundeld. Net als in de serie televisie-uitzendingen komen jongeren zelf aan het woord over gebeurtenissen, problemen en situaties waarmee zij gekonfronteerd worden en waar lang niet altijd even gemakkelijk over gepraat wordt.

In deze "Yoy" (er verscheen in 1991 al eerder een deel) vertellen jongeren over het niet kunnen volgen van de door hen gewenste opleiding, leven met een spierziekte (*"Mijn ziekte beperkt me in maatschappelijke zin, maar zeker niet hoe ik mij voel."*), leven met aan drank verslaafde ouders, een aan epilepsie lijdende broer, geen dak boven je hoofd hebben, ontdekken en omgaan met homoseksuele of lesbische gaardheid, gokverslaafd zijn en het lijden aan de erfelijke ziekte hemofilie.

"Het is belangrijk dat onbesprekbare onderwerpen wel degelijk aan de orde kunnen komen", schrijven de samenstellers in een voorwoord. Wie dit boekje gelezen heeft zal dit bevestigen. Het belang betreft overigens niet alleen diegenen die hun verhaal kwijt konden maar zeker ook de vele anderen die zelf met een probleem worstelen en

zich in de verhalen herkennen. **Carel Jansen en Eveline van Dijk (samenst.): Yoy.** Bockwerk, Groningen. 1993. 113 blz. f 17,50. (WH).

Koot en Bie

Tussen 1980 en 1993 speelden Kees van Kooten en Wim de Bie zo'n slordige vierhonderd types. Een aantal daarvan waren eenmalig, het grootste deel was een langer leven beschoren. Van deze laatste categorie groeiden sommige uit tot ware favorieten van vele TV-kijkers.

Juist nu Koot en Bie een streep hebben gezet onder "Keek op de Week" en wederom een nieuwe weg zijn ingeslagen met *"Krasse Knarren"* verscheen er een prachtig foto-boek (alle foto's zijn gemaakt door de vaste geluidsman van het duo, Roel Bazen) met een selectie van de gespeelde typepjes. Het doorsnuffelen van dit "Ons kent Ons" is één groot feest van herkenning. Een bonte stoet, door Koot en Bie gespeelde, bekende Nederlanders trekt voorbij. Een greep: weerman Timofeeff, de bewindslieden Kosto, Ritzén, Alders en Hirsch Ballin, burgemeester Van Thijn van Amsterdam, PvdA-fractieleider Wöltgens, de CD'er Janmaat en,

niet te vergeten, generaal Couzy. Veel bekender zijn echter nog de creaties van onbekende Nederlanders. Wie laat niet bij het aanhoren van een inderhaast opgetrommelde Oost-Europadeskundige de naam Clavan vallen? Oudere-jongere Koos Koets, wethouder Hekking, kwiskandidaat Lex, de zwerver Dirk, de ethica Mémien Holboog, oud-verzetstrijder Bussink, de relizangers De Positivo's en last but not least Jacobse en Van Es, zij allen leven voort. En bestaan ook werkelijk want je komt deze types regelmatig tegen.

Een boek om meer keren door te bladeren.

Van Kooten, De Bie en Bazen: Ons kent Ons. De Harmonie, Amsterdam. 1993. 128 blz. f 34,90. (WH).

Macht

De kort geleden in vertaling uitgekomen roman *"De piramide"*, van de vermaarde Albanese schrijver Ismail Kadare, is een boek vol wreedheden.

De jonge Egyptische farao Cheops overweegt af te zien van de bouw van zijn piramide, dit tot ontzetting van het hof. Hoogwaardigheidsbekleders trachten de vorst tot andere gedachten te brengen. De hogepriester legt Cheops uit dat uit

onderzoek is gebleken dat piramides niet werden gebouwd om een farao te begraven maar dat de bouw steeds voortvloeiende uit een crisis in het staatsbestel. Eigenlijk zijn het volstrekt nutteloze konstrukties maar in die nutteloosheid zit nu juist de zin: de bouw doet een gigantische aanslag op het volk. En naarmate de energie van het volk meer

De piramide

De piramide

wordt verspild door de bouw, des te meer blijft de macht van de monarch onaangestaan. Cheops is volledig overtuigd: "De piramide zal gebouwd worden. Hoger dan alle andere. De meest majestueuze van allemaal." Met welke ellende dit gepaard gaat beleeft de lezer vervolgens minutieus. Kadare begon deze indrukwekkende roman in 1988, het jaar dat in Tirana de bouw begon van een gigantisch piramidevormig Hoxha-museum, en voltooide deze in 1992 in Parijs (waar hij toen politiek asiel genoot). Een roman over machtspolitiek van wereldklasse! Ismail Kadare: *De piramide*. Van Gennep, Amsterdam. 1993. 137 blz. f 34,50. (WH).

Bijbelse roman

In oktober j.l. bracht In de Knipscheer de vertaling (hulde aan Rob van Erkelens) uit van het romandebut van Nick Cave 'En de Ezelin zag de Engel'. De Australische popmusicus Nicholas Cave (1957) richtte in 1977 The Boys Next Door op, de band die overging in The Birthday Party en in 1981 naar Londen verhuisde. Met de in 1984 gevormde The Bad Seeds werd hij ruimer bekend. Cave, die woonde in Berlijn, New York, Los Angeles, Sao Paulo en Londen, werkte ook mee aan films van Wim Wenders (*Der Himmel über Berlin*, *Wings of Desire*) en bracht in 1988 het

boek *King Ink* uit met songteksten, eenakters en korte verhalen. *And the Ass saw the Angel* (Londen 1989, vertaald in twaalf talen) is het verhaal van de jonge Euchrid Eucrow, die stom en misvormd werd geboren

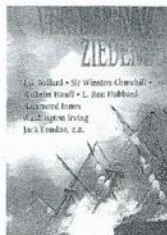
in een geïsoleerde en streng godsdienstige dorpsgemeenschap in Ukulore Valley. Het wordt door hemzelf verteld, terwijl hij langzaam - om na zijn laatste gruwdaad te ontsnappen aan de op wraak beluste Ukulieten - zijn zelfgekozen dood tegemoet zinkt in een moeras. Wanneer de jongen niet zijn monsterlijke, drankzuchtige moeder en zijn vallen zettende, kaartenhuizen bouwende en waanzinnig moordlustige vader bespiedt, zit hij in zijn moerasheilgdom bovenin een toren door een telescoop te loeren naar de dorpsbevolking. Zijn daarbij optredende macabere visioenen en gewelddadige fantasieën (een schreeuw om liefde?) eindigen tenslotte met de sikkeldmoord op het engelmeisje Beth en Euchrids eigen verdrinkingsdood.

Met al zijn gruwelijkheid en angstpsychosen kreeg deze bijzonder creatieve roman, geschreven in ruige, smerige en poëtische taal, in de lovende kritieken bijbelse allure toegemeten. Het zij zo, mij kon hij toch niet bekoren.

Nick Cave: *En de Ezelin zag de Engel*. In de Knipscheer, Amsterdam 1993. 412 blz. f. 44,50 (FS)

Griezelen

Wie van de zee, maar nog meer van griezelen houdt kan zich met een gerust hart de bundel *Verhalen van de ziedende zee* anschaffen. De bundel is samengesteld door J.J. Strating met verhalen van verschillende schrijvers o.a. J.G. Ballard, Sir Winston Churchill, Joseph Conrad en vele anderen.

De bundel is bedoeld voor twee categorieën lezers: de liefhebbers van kippel en belangstellenden in verhalen over de zee. Wie geïnteresseerd is in waar gebeurde verhalen over zeeroovers, zeeslagen, schipbreuken etc heeft aan deze bundel niet veel alhoewel er wel veel opgenomen verhalen verwijzen naar de geschiedenis en de folklore van de zee zoals de muiterij op de Bounty, het vergaan van de Titanic enz. De verhalen komen in hoofdzaak uit de Engelse en Amerikaanse Letterkunde, met als aanvulling twee Spaanse verhalen en een Duits 'sprookje' van Wilhelm Hauff. Ondanks dat ik zelf eens mens ben die niet snel naar een griezelen- of spookverhaal zal grijpen had deze bundel op mij toch een bepaalde 'mysterieuze' aantrekkingskracht maar uiteraard niet vlak voor het slapen gaan.

J.J. Strating: *Verhalen van de ziedende zee*. BZZToH, Den Haag 1993. 288 blz. f. 29,50 (EK)

Waar liefde wonen wil

De schrijver Erich Segal, reeds bekend van 'Love Story' en 'Dokters' heeft met zijn nieuwste boek *Waar liefde wonen wil* weer de spijker op z'n kop geslagen.

Daniël, Deborah en Timothy: drie levens, drie lotsbestemmingen. De eerste twee zijn kinderen van een hooggeplaatste rabbijn en Timothy heeft een Rooms-Katholieke achtergrond. Wanneer Deborah en Timothy elkaar voor het eerst ontmoeten, als kinderen van 15 en 16 jaar oud, voelen zij ondanks hun verschillende achtergronden een onmiddellijke en onweerstaanbare

ERICH SEGAL
ALTIJD WILDE MIJN ACHTERDEUR

WAAR LIEFDE
WONEN WIL

aantrekkingskracht. Maar hun verboden liefde heeft geen schijn van kans. Deborah wordt 'verbannen' naar Israël en Timothy maakt een spectaculaire carrière in de hiërarchie van het Vaticaan. Daniël wordt opgevoed om in de voetsporen van zijn vader te kunnen treden maar kan de aantrekkingskracht van verboden, wereldse zaken niet weerstaan. Het boek geeft een realistische kijk op het leven binnen een orthodox joods gezin zonder daar een waardeoordeel over te geven. Erich Segal is zelf de zoon van een rabbijn. Hoewel dit boek niet helemaal autobiografisch is, onthult de auteur dat hij zich nog nooit zo heeft blootgegeven als in *Waar liefde wonen wil*.

De liefhebber van een goede roman zal dit boek in één adem uitlezen.

Erich Segal: *Waar liefde wonen wil*. Fontein, Baarn 1993. 432 blz. f. 45,- (EK)

The Rolling Stones

De bekende popmuziekhistoricus Geoffrey Giuliano en Stones-verzamelaar Chris Eborn zijn de samenstellers van het kleurrijke document *Not Fade Away* over de carrière van The Rolling Stones. De lezer wordt meegenomen op een fascinerende reis door de gigantische verscheidenheid aan platen, banden, CD's, video's etc die te zamen de geschiedenis van The Rolling Stones vormen. Vanaf de vroege ruigheid van het in mono opgenomen *December's Children* tot het commercieel verpakte *Flashpoint*. Alles wat The Rolling Stones de afgelopen dertig jaar hebben geproduceerd is

in dit boekwerk terug te vinden. Zelden zo'n volledig overzicht gezien, een must voor iedere fan van Mick Jagger en zijn bandleden.

Dit boek is alleen te koop bij de Free Record Shop/Fame. Geoffrey Giuliano: *Not Fade Away*. BZZToH, Den Haag 1993. 256 blz. f. 39,95 (EK)

Erotisch stripwerk

Wanda Scott publiceerde onder het pseudoniem Wasco o.a. haar eigen tijdschrift Wasco's Weekblad en Apenootjes, waarvoor zij in 1993 de aanmoedigingsprijs illustratie ontving van het Nederlands Fonds voor de Kunst. Eind vorig jaar verscheen van haar de erotische strip "De terugkeer van Dotty Wervelwind".

In deze, op groot formaat getekende, strip wordt het verhaal verteld (en verbeeld) van de samenzwering van de bewoners van de planeet Urina om de macht op aarde over te nemen. De heldin van het verhaal, Dotty Wervelwind (sterk, onkwetsbaar en tot vliegen in staat) moet dit voorkomen. Dat is niet eenvoud-

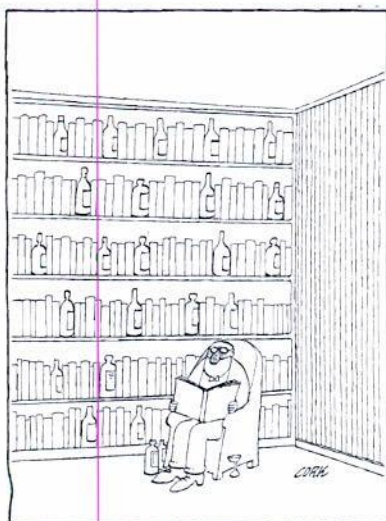
dig want Dotty heeft een zacht karakter, terwijl de drie Urinese vrouwelijke spionnen (met o.a. Lyn Ijzdraad) uiterst gemeen opereren.

De bizarre fantasieën en invallen zijn met de nodige uitbundigheid getekend terwijl de begeleiden- de, ironische, teksten en dialogen uit soap-series, meisjesboeken of brochures van Barbiepoppen lijken te komen.

Deze strip is de eerste, zo laat de uitgever weten, van een nieuwe reeks cahiers waarvan de volgende delen werk zal bevatten van de internationaal vermaarde underground-tekenaars (uit de zestiger jaren) Robert Crumb en Gilbert Shelton. Wij zullen daar t.z.t. zeker aandacht aan besteden.

Wanda Scott: *De terugkeer van Dotty Wervelwind*. Oog en Blik, Amsterdam. 1993. 24 blz. f 15,00. (WH).

Wim Heij,
Erika Krijt,
Frank Spoelstra,
Wessel Visser

VERANDERINGEN IN DE DIENST HGV

Door alle veranderingen in de krijgsmacht, zoals sluiting van kazernes nu en in de nabije toekomst, hebben er ook een aantal verschuivingen in de dienst Humanistisch Geestelijke Verzorging plaatsgevonden.

Marias van Dorp was tot 1 december werkzaam als raadsman/vormingswerker bij het Coornherthuis en is vanaf die datum raadsman bij de Koninklijke Marine.

Gerrit Vlietstra, raadsman in 't Harde, wordt begin 1994 geplaatst op de vliegbasis Leeuwarden.

Jan den Boer wordt per 1 maart 1994 overgeplaatst van Nunspeet naar het Coornherthuis, waar hij een coördinerende functie gaat vervullen.

Irma Jacobs verhuist, wat betreft haar werkzaamheden als raadvrouw, op 1 januari van Ermelo naar Apeldoorn.

Carine van Hinte zal vanaf maart 1994 niet meer op het Coornherthuis werkzaam zijn, maar bij de Koninklijke Marine, standplaats Driehuis (SMD)/-Amsterdam.

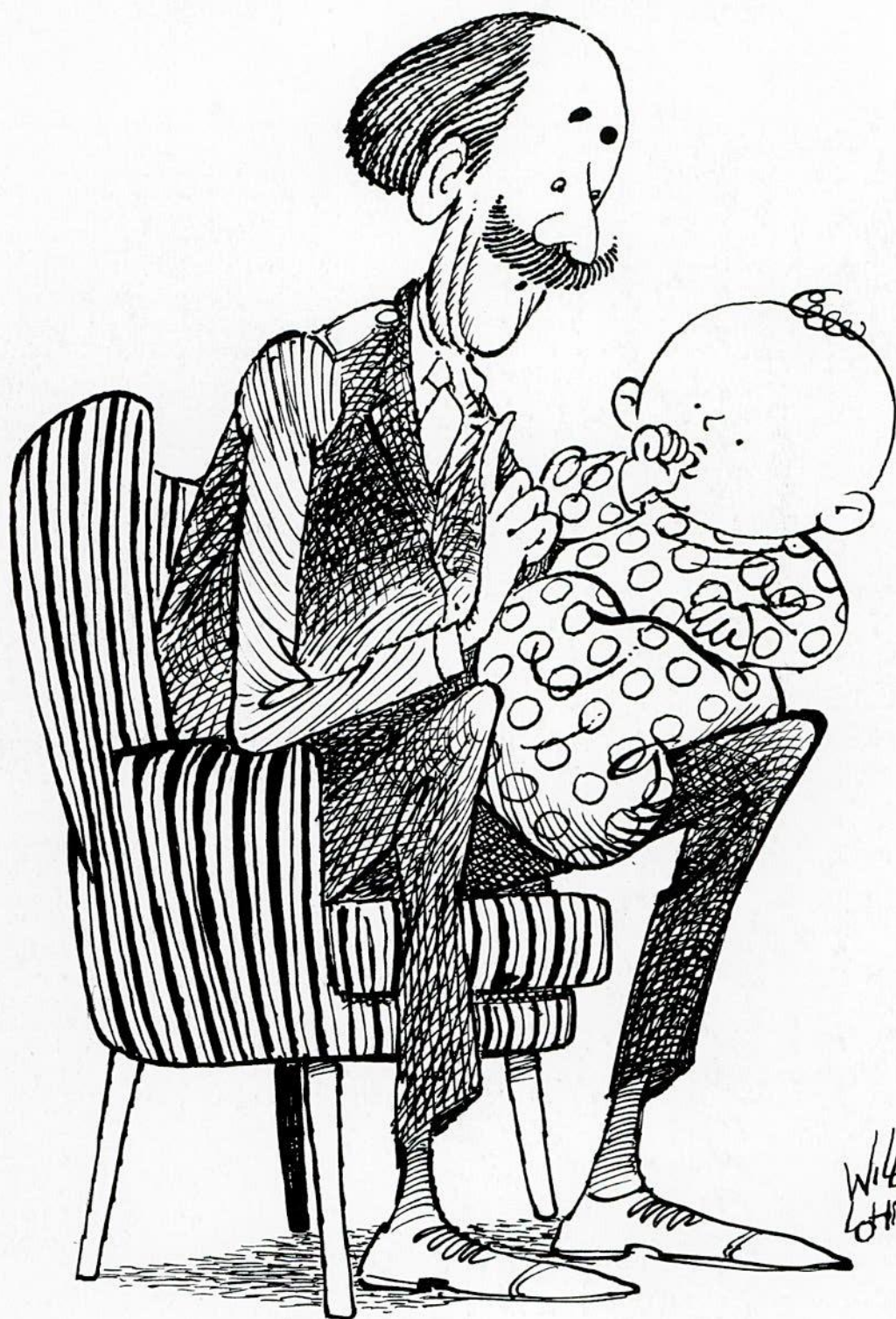
Marijke v.d.Stigchel, raadvrouw op het Coornherthuis, volgt raadvrouw Joan Merens op in Schaarsbergen per 1 januari 1994.

Frank Spoelstra, eindredacteur van EGO en stafraadsman, gaat op 1 januari met FLO. Hij wordt opgevolgd door **Joan Merens**.

Raadslieden – waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon bureau	Telefoon huis
Oirschot	L.L. (Immy) Beijer	040-627909/627913	01870-82368
Seedorf	J. (Jacques) van den Blink	09-4942817510, tst. 2285	09-4942848629
Nunspeet	J. (Jan) den Boer	05771-1341, tst. 2492/2498	03210-18934
Rotterdam	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer	010-4539911, tst. 341/381	03480-14787
Arnhem	E.Y. (Ellen) Bremer	085-718911, tst. 335	08308-21867
Den Helder	C.C. (Tineke) Dekker-Hundling	02230-52089	02991-3525
Utrecht	M. (Metske) Dekkinga	030-366444/45	033-803142
Steenwijk	A.B. (Adri) van Deurzen	05210-15422, tst. 2643	05220-62273
Den Helder	J. (Joop) Flokstra	02230-56820	072-641080
Seedorf	R.P. (Rob) Geene	09-48917510, tst 2285	09-4942812470
Assen	W.A. (Bart) Hetebray	05920-58499	05947-13608
Weert	C.H. (Kees) van der Hilst	04950-82811, tst. 702	013-425425
Ede	A.H.T. (Ad) Hornis	08380-81826	030-937808
Harderwijk	I.P. (Irma) Jacobs	03410-23911, tst. 3114/3215	03417-58156
Blomberg	F.G. (Frits) van der Kolk	09-4952358150 of 09-495235509259	09-4952356621
Hohne	B.J.T. (Ben) van der Linden	09-4950514709, tst. 249	09-4950514322
Utrecht	B.M. (Beernoud) Moojen	030-366444/45	035-234907
Stolzenau	J.G.J. (Jan) Nauts	09-495761704290	09-495761687
Woensdrecht	V.J.B.M. (Vincent) Peeters	01646-92911, tst. 2654	01640-47215
Amersfoort	K.S. (Kees) Roza	033-607051	020-6323785
Nijmegen	P.W.M. (Peter) Samwel	080-276911, tst. 154/196	080-563833
Schaarsbergen	G. (Gerard) Snels	085-533377 of 532774	080-229069
Schaarsbergen	M. (Marijke) van der Stigchel-Wijngaard	085-532752 of 532774	08382-1675
Breda	J.W.F. (Jan) Sulman	076-273341	076-872688
Vught	J.E.M. (José) Verheyen	073-881000, tst. 1564	080-239840
Rotterdam	M.C. (Mart) Vogels	010-4539341/281	033-952099
Hoofdraadsman	W.H. (Wim) Heij	03404-14436	05210-13657
Stafradvrouw	J.J. (Joan) Merens	03404-14436 of 20906	085-629745
Coornherthuis			
(raadvrouw)	C. (Carine) van Hinte	03404-14060	01727-13248
(raadsman)	J.M. (Joost) van Langen	03404-14060	08370-10205

...EN LATER, ALS JE GROOT BENT,
MAG JE NAAR HET
VOORMALIG JOEGOSLAVIE
OM DAAR AAN DE VREDE
TE WERKEN.

WILLY
SCHUMANN